

Onderbouwing agendapunt

Betreft agendering van:	Brief van 14 juli 2010 over provinciale rapportage Mid Term Review
Geagendeerd door:	PvdA
Vergadering:	Statenscommissie OGB
Datum vergadering:	13 oktober
Motivatie voor agendering:	<p>Een heel aantal keren is er door diverse fracties gevraagd naar de stand van zaken m.b.t. het ILG/ PMJP</p> <p>Nu ligt de Mid Term Review voor en daarmee is het logisch dat niet kan worden volstaan met "voor kennisgeving aannemen". Temeer daar we ons grote zorgen maken over het vervolg van dit beleid in de nabije toekomst. Zeker in financieel moeilijker tijden zullen (pijnlijke)keuzes gemaakt moeten worden.</p> <p>We hebben als PvdA behoefte om de invulling, de gekozen doelen etc, voor de resterende tijd ter discussie te stellen. Dit om onze kaderstellende en vooral ook controlerende taak waar te kunnen maken.</p> <p>Betreffende de voorliggende notitie denken wij aan de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none">- in hoeverre zijn gestelde doelen bereikt,- is er tussentijdse bijstelling van doelen geweest- is het geld efficiënt besteed, is er sprake van onder/boven uitputting- waar moeten prioriteiten liggen bij financieel economisch zwaar weer
Visie van de fractie	<p>We hebben als PvdA het gevoel dat dit beleidsveld niet uitblinkt in transparantie. We vinden dat we onze bovengenoemde taken niet voldoende kunnen waarmaken. Ook maken ons zorgen over de mogelijke toekomstige ontwikkelingen en we zijn van mening dat we bij het stellen van (nieuwe) prioriteiten betrokken moeten worden.</p> <p>Conclusie: de besluitvorming, de prioriteitenkeuze is voor Staten ondoorzichtig en in de wetenschap dat er is voor de komende tijd minder geld beschikbaar zal zijn, willen wij als Staten actief worden betrokken bij prioriteitstelling en verslaglegging teneinde beter te kunnen controleren.</p>
Vragen aan de overige fracties:	<ol style="list-style-type: none">1. Deelt u onze mening over de ondoorzichtigheid van dit beleidveld?2. Bent u met ons van mening dat het voor PS van belang is om bij het stellen van nieuwe prioriteiten te worden betrokken?3. Bent u met ons van mening dat wij op dit moment onze controlerende taak niet voldoende waar kunnen maken
Vragen aan het college van	<ol style="list-style-type: none">1. Een antwoord op de bij motivering gestelde vragen en de vraag

GS:

hoe men aankijkt tegen ons verzoek om meer te worden betrokken bij prioritering en een betere controle achteraf.

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 14 juli 2010
Ons kenmerk 26/5.7/2010008104
Behandeld door de heer R. Klopstra (0592) 36 53 59
Onderwerp: Provinciale Rapportage Mid Term Review (MTR)

Geachte voorzitter/leden,

Hierbij bieden wij u graag ter kennisneming aan onze Provinciale Rapportage MTR "Verbinding loont!".

Over deze rapportage willen wij nog het volgende opmerken.

Inleiding

Eind 2006 hebben uw staten het Provinciaal Meerjarenprogramma landelijk gebied Drenthe 2007-2013 (hierna pMJP) vastgesteld. Het pMJP kent twee hoofdbestanddelen:

- a. in het kader van het Investeringsbudget landelijk gebied (ILG) heeft de provincie Drenthe voor de periode 2007-2013 afspraken gemaakt met het Rijk over de inrichting van het landelijk gebied. Deze afspraken, de te behalen doelen, de te leveren prestaties en de beschikbare budgetten zijn vastgelegd in een bestuursovereenkomst. Voor het overgrote deel wordt dit deel van het pMJP gefinancierd met rijksmiddelen. Niet vreemd. Het gaat hier namelijk om de realisatie van rijksdoelen waarover de provincie vanaf 2007 de regie voert;
- b. de realisatie van "eigen" provinciale doelen. De realisatie van deze doelen wordt vooral gefinancierd met behulp van Europese subsidies (POP) en met gelden van derden en voor een beperkt deel met provinciale middelen.

In het kader van het ILG hebben alle provincies met de minister van LNV een MTR in 2010 afgesproken. *De afgesproken MTR gaat alleen over het ILG-deel van het pMJP.* Doel van deze MTR is over de periode 2007-2009 inzicht te krijgen in de voortgang van de geleverde prestaties en de uitputting van het budget, de doelrealisatie en de kwaliteit van de processen bij de uitvoering van de bestuursovereenkomsten.

Dit met het oog om verbeteringen aan te brengen in de uitvoering van het ILG over de jaren 2010-2013.

De afspraken over de MTR zijn vastgelegd in de bestuursovereenkomsten. Daarin wordt bepaald dat de provincies met als peildatum 1 januari 2010 uiterlijk 15 juli 2010 de volgende informatie dienen aan te leveren.

- a. De voortgangsrapportage over 2009 (uitgebreide PEIL). Deze voortgangsrapportage moet cumulatief over de jaren 2007-2009 inzicht geven in de geleverde prestaties en in de stand van zaken van de budgetten. Deze rapportage heeft vooral een kwantitatief karakter.
- b. Een rapportage over operationele doelstellingen. Hierin worden de in de voortgangsrapportage opgenomen prestaties over 2007 tot en met 2009 in relatie gebracht tot de kwantiteitseisen en kwaliteitseisen voor de relevante operationele doelen die opgenomen zijn in het Rijksmeerjarenprogramma MJP-2. Deze rapportage heeft een kwantitatief en kwalitatief karakter.
- c. Procesinformatie over de uitvoering in de jaren 2007-2009. In deze rapportage wordt aandacht geschonken aan de samenwerking tussen partijen om de doelen te realiseren, aan de samenwerking tussen het Rijk, de provincie Drenthe en relevante andere in de gebieden opererende overheden en organisaties en aan de uitvoering door rijksdiensten.

Voor de onder a genoemde rapportage is een model (PEIL) ontwikkeld, dat al een aantal jaren door de provincies wordt gebruikt. Voor de onder b genoemde rapportage (operationele doelen) zijn landelijk formats ontwikkeld die door alle provincies worden gehanteerd. De onder c genoemde rapportage (procesinformatie) is vormvrij.

In de vergadering van 9 maart 2010 hebben wij het Plan van Aanpak MTR vastgesteld. Besloten is toen de Provinciale Rapportage MTR niet alleen te beperken tot de verplichte/afgesproken onderdelen, maar ook de realisatie van de "eigen" provinciale doelen mee te nemen. Verder is besloten de rapportage niet alleen te beperken tot het technische deel, maar ook om het verhaal achter de cijfers te vertellen ("Be good and tell it").

De provinciale rapportage ligt nu voor. Het verhaal achter de cijfers staat in de hoofdtekst opgenomen. De technische gegevens en het onderdeel Procesinformatie zijn als bijlagen op een cd-rom opgenomen. Deze cd-rom is aan de rapportage toegevoegd.

Stand van zaken in Drenthe

De provinciale rapportage roept het volgende beeld op. Zowel ten aanzien van het ILG-deel, als ten aanzien van het niet-ILG-deel (de realisatie van de "eigen" provinciale doelen) doet de provincie Drenthe het uitstekend.

ILG-deel

Drenthe behoort ten aanzien van het onderdeel Grondverwerving tot de koplopers in Nederland. Opvallend, omdat de provincie Drenthe tot op heden als enige provincie louter en alleen op basis van vrijwilligheid zonder volledige schadeloosstelling te bieden de gronden heeft verworven. De andere ILG-prestaties, bijvoorbeeld ten aanzien van inrichting, landbouwstructuurversterking en sociaal-economische, liggen ook uitstekend op schema. De prestatieafspraken ten aanzien van Milieukwaliteit, onderdeel Verdroging, behoeft nog wel specifieke aandacht. Op dit moment is ongeveer de helft van de prestatieafspraken ter zake Verdroging verplicht en voor een deel in uitvoering. Voorwaarde om de andere helft tot uitvoering te brengen is dat eerst de nodige gron-

den moeten zijn verworven. En hier ligt nu een groot probleem. De rijksbudgetten voor grondverwerving zijn uitgeput.

"Eigen provinciale doelen"

Drenthe weet hier optimaal gebruik te maken van Europese financiering. Er worden meer dan voldoende projecten gegenereerd.

De MTR valt simpel samen te vatten. Als provincie Drenthe weten wij zonder meer alle prestatieafspraken die wij met het Rijk hebben afgesproken te realiseren. Echter, de rijksbudgetten zijn onvoldoende. Dit komt met name omdat de rijksbudgetten voor grondverwerving ontoereikend zijn. Het gaat hier overigens om een landelijk probleem. Het Rijk heeft voor de periode 2007-2013 aan alle provincies ongeveer € 600 miljoen ter beschikking gesteld voor grondverwerving. Dat had door stijging van de grondprijzen € 1,2 miljard moeten zijn. Ofte wel een verdubbeling van het grondverwervingsbudget. Met het Rijk was afgesproken dat de stijging van de grondprijzen door het Rijk zou worden gecompenseerd. Het Rijk komt deze afspraak echter niet na. In Drenthe is ook sprake van een verdubbeling van de grondprijzen, die op dit moment door het Rijk niet wordt gecompenseerd.

Doorkijk

Wij hebben inzichtelijk gemaakt hoe groot onze "vrije" ruimte tot en met 2013 nog is, rekening houdend met de kasbetalingen en de aangegane verplichtingen. Aan "vrije" ruimte is dan nog een bedrag beschikbaar van ongeveer € 10 miljoen.

Omdat er onvoldoende rijksbudgetten voor grondverwerving ter beschikking worden gesteld, treedt er op korte termijn een aanzienlijke stagnatie op in de uitvoering van de ILG-afspraken en daarmee ook een aanzienlijke stagnatie in gebiedsprocessen.

Ontschotting

Het ILG laat toe dat tussen budgetten in tijd wordt ontschot, mits aan het einde van de ILG-termijn (2013) alle prestaties zijn gerealiseerd. Hiervoor staat aangegeven dat het grondverwervingsbudget ontoereikend is om alle prestaties voor grondverwerving te realiseren. Grondverwerving is vaak een voorwaarde om andere prestaties, bijvoorbeeld op het gebied van inrichting en milieukwaliteit (met name verdroging) te realiseren. Van het Ministerie van LNV, regio Noord, hebben we nu toestemming gekregen om verdergaand te ontschotten op zo'n manier dat wij er niet meer aan gehouden worden om alle prestaties te realiseren. De lijn van deze verdergaande ontschotting is voor een deel nu al ingezet. In de eerste Bestuursrapportage is daarvan melding gemaakt met de mededeling dat in de Tweede bestuursrapportage de financiële doorvertaling daarvan exact inzichtelijk wordt gemaakt.

Prioritering

Hiervoor hebben wij aangegeven, dat de "vrije" ruimte tot en met 2013 ongeveer € 10 miljoen bedraagt. Tegen deze achtergrond en wetend dat wij verdergaand kunnen ontschotten bereiden wij op dit moment mede in relatie tot de realisatiestrategie Omgevingsbeleid besluitvorming voor ten aanzien van de stellen prioriteiten.

Commissie-Van Dijk

Het moment van de MTR is ook gebruikt om een audit uit te voeren naar de externe structuur van het pMJP. In dit kader is een externe, onafhankelijke commissie ingesteld (de commissie-Van Dijk) met ondersteuning van een bureau.

Begin juli gaat deze commissie haar rapport aanbieden. Het is vervolgens aan de directie om een beleidsreactie op te stellen. Deze beleidsreactie wordt na de zomer aan ons aangeboden. In deze beleidsreactie worden ook nog enkele onderdelen meegenomen die betrekking hebben op de interne structuur van het pMJP, zoals het nut en de werkwijze van de Projectbeoordelingscommissie.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

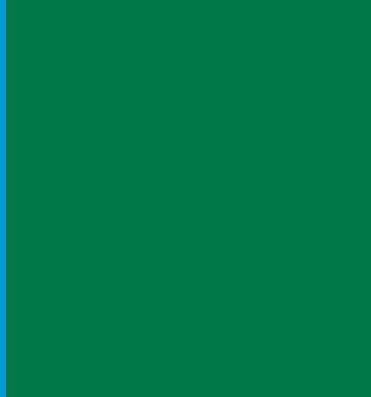
, voorzitter

Bijlage(n):
ga.coll.

Verbinding loont!

provincie **D**renthe

Mid Term Review Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied

Verbinding loont!

Mid Term Review

Provinciaal Meerjarenprogramma

Drenthe Landelijk Gebied 2007-2013

Bestuurlijke toelichting op de resultaten van de afspraken
tussen Rijk en provincie Drenthe over het
Investeringsbudget Landelijk gebied 2007-2009

*Vastgesteld in de vergadering van het college van Gedeputeerde Staten van Drenthe
29 juni 2010*

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe.

Fotografie: W.J. Kleppe en H. Dekker.

RO10062301

Inhoud

	Voorwoord	4
	Samenvatting MidTerm Review en bespreekpunten met het Rijk	6
1	Inleiding	10
2	ILG-doelen en realisaties tot nu toe	14
3	Doelen provinciaal deel pMJP en onze realisaties tot nu toe	29
4	De vijf gebieden van Drenthe	35
5	Organisatie	57
6	Vier grote projecten in Drenthe	63
7	Een blik vooruit	72
	Bijlagen (op de cd-rom op de laatste pagina van deze brochure)	

1. Voortgangsrapportage over 2009 (uitgebreide PEIL)
2. Rapportage over de operationele doelstellingen
3. Procesinformatie over de uitvoering in de jaren 2007-2009
4. Kaart realisering EHS (peildatum 01-01-2010)

Voorwoord

Fraaie landschappen, prachtige natuurgebieden, een sterke landbouw, volop mogelijkheden tot recreëren en een economisch krachtig landelijk gebied. Dit willen we bereiken met ons Provinciaal Meerjarenprogramma Drenthe Landelijk gebied 2007-2013 (pMJP). Een programma dat een looptijd van zeven jaar kent en in 2007 is begonnen. Wij zijn nu dus halverwege.

In 2007 hebben we als provincie de verantwoordelijkheid gekregen om de rijksdoelen voor het landelijk gebied in Drenthe te verwezenlijken. Die uitdaging hebben we graag op ons genomen. De rijksdoelen hebben we onmiddellijk in verbinding gebracht met onze provinciale doelen voor ons landelijk gebied.

Met de provincie in de rol van regisseur, aanjager, opdrachtgever en mede-financier werken we in Drenthe succesvol met veel partners (gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en particulieren) samen om deze doelen te realiseren. Net als wij, stellen ook onze partners hiervoor middelen en menskracht ter beschikking. Die combineren we op een slimme manier met de rijksdoelen en -middelen.

De Ecologische Hoofdstructuur is één van de belangrijkste thema's van het pMJP. Wij zijn er in geslaagd om in 40% van de beschikbare tijd ruim 60% van de afgesproken hoeveelheid hectares voor de EHS te verwerven. Ook bij het realiseren van de verschillende beleidsopgaven liggen wij goed op schema.

Drenthe doet het goed. Wij weten samen met de partners in het gebied win-win situaties te creëren, waar natuurontwikkeling, water(berging), landbouwstructuurversterking en recreatie elkaar versterken.

Voorbeelden hiervan komt u in deze Mid Term Review tegen.

Zoals: de ontwikkeling van de natte heide van het Dwingelderveld, het grootste aaneengesloten natte heide gebied van het Europese vasteland. Maar ook de ontwikkeling in de Onlanden rond het Leekstermeer, waar naast waterberging en natuurontwikkeling, ook de landbouwstructuurversterking een goede plaats heeft gekregen. Of het behouden en ontwikkelen van het unieke hoogveen in het Bargerveengebied. Natuurontwikkeling kunnen wij echter ook combineren met technologische ontwikkelingen, zoals wij in het Lofarproject hebben gedaan.

Naast deze grote projecten hebben we ook tientallen middelgrote en kleinere projecten gerealiseerd. Sociaal-economische vitalisering van het platteland was hierbij vaak een belangrijk doel. ‘Verbinding loont’, dat is gebleken in de vele reeds uitgevoerde projecten.

Natuurlijk ging niet altijd alles zonder slag of stoot. Wij moeten blijven investeren in onderlinge relaties en het ontdekken, en daarna zo veel mogelijk realiseren, van gezamenlijke ambities.

Mijn grootste zorgpunt in dit programma is echter of het Rijk de afspraken, die wij in de Bestuursovereenkomst hebben gemaakt, ook daadwerkelijk zal na komen. In Drenthe hebben we veel mogelijkheden om de afgesproken doelen te bereiken; en zelfs meer dan dat. Daar hebben we de afgesproken rijksmiddelen wel voor nodig.

Rein Munniksma
gedeputeerde landelijk gebied

Samenvatting MidTerm Review en bespreekpunten met het Rijk

Samenvatting

Deze Mid Term Review geeft allereerst een beeld van de resultaten die wij hebben geboekt in de eerste drie jaren van het provinciaal MeerJarenProgramma Landelijke Gebied (pMJP). Wij concluderen dat wij het goed hebben gedaan. Voorwaarde voor het realiseren van de afgesproken prestaties binnen de programmaperiode is dat het Rijk de aan het begin van het pMJP toegezegde middelen ook daadwerkelijk beschikbaar stelt. Met deze en andere constateringën werpen wij in dit document een blik vooruit op de tweede helft van de pMJP-periode.

Wij liggen goed op schema met het behalen van de afgesproken prestaties. Ruwweg hebben wij bijvoorbeeld in 40% van de beschikbare tijd 60% van de te behalen prestaties ten aanzien van de grondverwerving behaald. Wat opvalt is dat wij in Drenthe niet alleen goed scoren bij de realisatie van de EHS, maar ook op de beleidsopgave Landbouwstructuurversterking. Dit komt vooral doordat wij er, met onze partners, goed in slagen om doelen met elkaar te verbinden. Met name in grote projecten als: Bargerveen en De Onlanden gaan natuurontwikkeling, waterberging en landbouwstructuurverbetering hand in hand. Maar ook in een aantal middelgrote en kleinere projecten blijkt het slim verknopen van meerdere doelen steeds weer de succesfactor te zijn. Wij wijzen in dit verband zowel op het LOFAR-project als op de vele tientallen projecten gericht op de sociaal-economische vitalisering van het platteland.

Het consequente “ontschotten” van beschikbare middelen is mede een succesfactor van betekenis. Veel projecten worden door de deelnemende partners als echte win-win situaties gezien.

Ons belangrijkste zorgpunt is de angst dat het Rijk zijn financiële toezeggingen van 2007 niet nakomt. Om alle prestaties in de programmaperiode echt te kunnen behalen, is het voor ons noodzakelijk om die rijksmiddelen ook echt tot onze beschikking te krijgen. Die middelen hebben wij hard nodig om gronden te verwerven en om de inrichtings- en beheersplannen te financieren. Voor de 63% van de afgesproken hoeveelheid grond die wij tot nu toe voor de EHS hebben verworven, hebben wij 83% van het ons ter beschikking staande budget moeten gebruiken. Dit komt onder andere door het feit dat het Rijk nog steeds niet is overgegaan tot compensatie van de gestegen grondprijzen, zoals wel was afgesproken in de Bestuursovereenkomst.

Wij merken hierbij tevens op dat de hoge grondmobiliteit in onze provincie en de successen die wij boeken bij de ruilverkaveling op vrijwillige basis, er toe hebben geleid dat wij geen extreem hoge prijzen voor de aankoop van gronden hebben betaald.

Grondverwerving is niet alleen van belang gelet op de realisatie van de EHS (verwerving, beheer en inrichting), maar is ook van belang voor: het bereiken van de gewenste ontsnippering, het voortzetten van het succesvolle beleid gericht op landbouwstructuurversterking, het bestrijden van de verdroging, het garanderen van de biodiversiteit en het realiseren van de synergieprojecten (combinatie natuurontwikkeling en waterberging). Wij zouden in Drenthe meer kunnen realiseren dan de afgesproken prestaties, als ons meer middelen ter beschikking zouden staan.

Het is in dit verband van belang te benadrukken dat Drenthe zeker niet tot de rijke provincies behoort. De mogelijkheid om substantieel meer eigen provinciale middelen in te zetten, is bij ons niet aanwezig. Een extra reden voor ons om steeds te blijven proberen om, door een slimme verknoping van doelen, zoveel mogelijk projecten in goede samenwerking te realiseren met geld van onszelf, van Europese middelen en met geld van deelnemende partners.

Wij zijn ook succesvol geweest in het behalen van de doelen van het provinciale deel van het pMJP. In veel gebieden hebben wij, met onze partners, impulsen kunnen geven aan de lokale en regionale economie. Recreatie- en horecabedrijven hebben hiervan geprofiteerd, net als kleinschalige productiebedrijfjes, voorzieningen op het terrein van de zorg en de kinderopvang. Ook culturele en infrastructurele voorzieningen zijn hierdoor vooruitgegaan. Verder zijn projecten gericht op duurzaam ondernemen in land- en tuinbouw mede dankzij pMJP-gelden tot stand gekomen. Programma's gericht op behoud en herstel van landschap en cultuurhistorie hebben wij daarnaast kunnen helpen met hun activiteiten.

De methode van het gebiedsgericht werken, waar wij in Drenthe al een rijke traditie in hebben, is ook voor de uitvoering van het pMJP succesvol gebleken. Als de conclusies en de aanbevelingen van de commissie Van Dijk (zie hoofdstuk 5 van deze Mid Term Review) daar aanleiding toe geven, zullen wij deze werkwijze verder optimaliseren.

Bespreekpunten met het Rijk

1. **Beroep op afgesproken middelen van het rijk, dan wel aanpassing van de Bestuursovereenkomst.**

De provincie Drenthe kan in deze ILG-periode alle afgesproken prestaties realiseren als, conform de gemaakte afspraken in de Bestuursovereenkomst, het Rijk de overeengekomen rijksmiddelen ter beschikking stelt. Vraag aan het Rijk is, of het Rijk alsnog de afgesproken normbedragen ter beschikking gaat stellen. Als het Rijk daartoe niet wil c.q. kan overgaan, dan rijst de vraag, tot welke aanpassingen in de Bestuursovereenkomst dit moet leiden.

2. **Lopende verplichtingen na de ILG-periode.**

Processen in het landelijk gebied kosten tijd. Als we ook na 2013 prestaties willen realiseren, dan moeten nu al de nodige processen in gang worden gezet. Vraag is dan, of het Rijk zolang niet helder is, of er een nieuwe ILG-periode komt, garant gaat staan voor de lopende verplichtingen na 2013. Is het Rijk daartoe niet bereid, dan gaat nu al stagnatie in de uitvoering optreden.

3. **Hunze toevoegen aan de TOP-lijst verdroogde gebieden.**

De provincie Drenthe wil graag het Hunze-gebied toevoegen aan de TOP-lijst met als doel, dat ook het Hunze-gebied in aanmerking komt voor rijksmiddelen ter verbetering van de milieukwaliteit.

4. **Beroep doen op het "Oliemolenakkoord".**

Ten tijde van het afsluiten van de Bestuursovereenkomst is afgesproken, dat het Rijk eventuele tekorten in noordelijk verband met betrekking tot de landbouwstructuurversterking tot een bepaald bedrag zou aanvullen. In Drenthe treden hier nu tekorten op. Om die reden doen wij een beroep op de afspraken uit het zogenoemde Oliemolenakkoord.

5. **Bespreekpunt financiering Nationaal Landschap.**

Conform de afspraak in de Bestuursovereenkomst heeft de provincie Drenthe de beschikbare budgetten voor het Nationaal Landschap Drentsche Aa in de eerste jaren van de ILG-periode besteed. Bespreekpunt is de financiering van het Nationaal Landschap voor de rest van de ILG-periode.

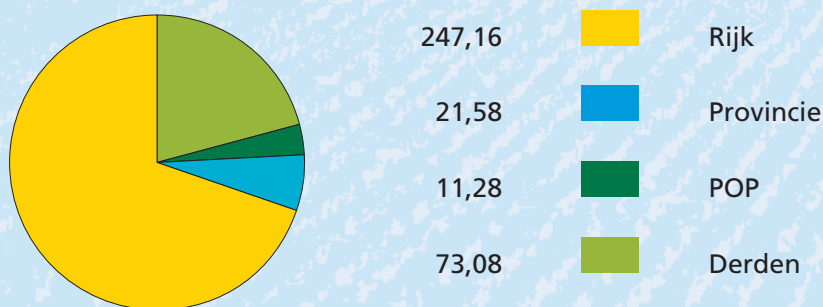
1 Inleiding

Het pMJP kent twee hoofdbestanddelen:

A. **Afspraken die wij met het Rijk hebben gemaakt over de inrichting van het landelijk gebied.**

Die afspraken zijn in de vorm van te behalen doelen, prestaties en beschikbare budgetten vastgelegd in een Bestuursovereenkomst voor de periode 2007-2013. Hiervoor worden de rijksmiddelen ingezet (Investeringsbudget Landelijk Gebied, ILG). Het gaat hierbij om de realisatie van rijksdoelen waarover de provincie, sinds 2007, de regie voert en de verantwoordelijkheid heeft. Het Rijk stelt hiervoor ook capaciteit van de Dienst Landelijk Gebied beschikbaar. De rijksdoelen duiden wij ook wel aan als de ILG-doelen. Bij de rijksmiddelen voor de realisering van de ILG-doelen (de ILG-middelen) hebben wij ook provinciale middelen gevoegd en geld van derden. Dat geld van derden was deels al van te voren ingepland, maar wij zoeken steeds naar mogelijkheden om nog meer gelden te verkrijgen en in te zetten.

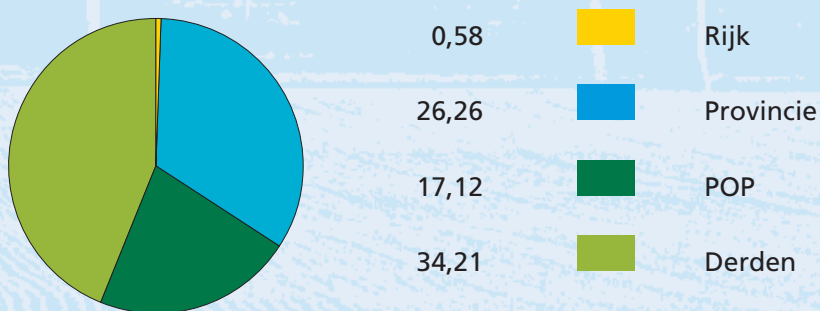
Grafiek 1 Financiering ILG 2007-2013

B. Realisatie van onze eigen, provinciale doelen.

Die provinciale doelen richten zich met name op de sociaal-economische vitalisering van ons landelijk gebied. Dat financieren wij vooral met Europese middelen (POP-gelden), met gelden van derden en met eigen provinciale middelen.

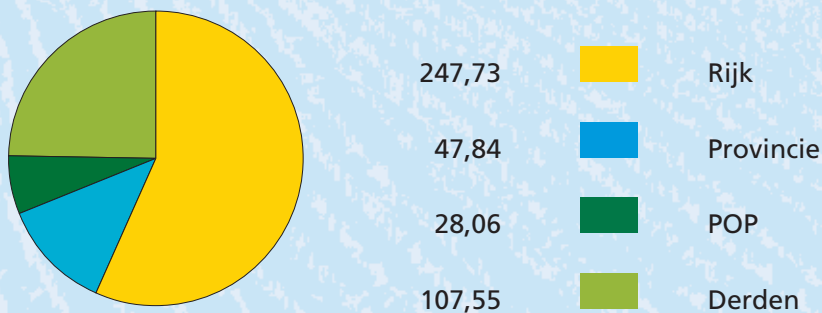
Grafiek 2 Herkomst financiering provinciale doelen in miljoenen euro's

C. Het totale pMJP-budget

Het totale pMJP-budget bedraagt voor de gehele periode circa € 431 miljoen (peildatum 1 januari 2010). Dit geld komt uit de volgende bronnen:

Grafiek 3 Financiering totale pMJP

Drenthe behoort niet tot de rijke provincies. Daarom is het aandeel provinciaal geld niet of nauwelijks gestegen; daarvoor ontbreken ons de middelen. Maar door stevig in te zetten op een goede samenwerking met partners in de gebieden, door te kiezen voor slimme combinaties van doelen (natuur, waterberging en landbouwstructuurversterking) en door te werken aan een groot draagvlak is het ons gelukt om partners te bewegen extra gelden ter beschikking te stellen.

Dit is bijvoorbeeld gebeurd in de volgende grote projecten:

- VIEP (Versnelde Inrichting Eelder- en Peizermaden): € 10 miljoen ILG-geld/rijksdeel leidt tot een totale investering van € 38 miljoen (een vermenigvuldigingsfactor van bijna 4)
- Dwingelderveld: € 4,4 miljoen ILG-geld/rijksdeel leidt tot een investering van ruim € 14,5 miljoen (een vermenigvuldigingsfactor van 3)
- Bargerveen: € 8,2 miljoen ILG-geld/rijksdeel leidt tot een investering van € 21 miljoen (een vermenigvuldigingsfactor van 2,5)

In hoofdstuk 6 gaan wij nader in op de ontwikkelingen in deze drie projecten.

- Drentsche Aa: het beschikbare ILG-geld/rijksdeelbudget van € 1,2 miljoen heeft geleid tot een totale investering in het gebied van € 4 miljoen (een vermenigvuldigingsfactor van 3,5)

In hoofdstuk 4 gaan wij nader in op de ontwikkeling in dit gebied.

- Diverse projecten in het kader van de provinciale doelen (landbouw, landschap en sociaal-economische vitalisering): een bedrag van € 26 miljoen provinciaal geld heeft geleid tot een totaalinvestering van € 78 miljoen (een vermenigvuldigingsfactor van 3).

In hoofdstuk 3 gaan wij nader in op deze projecten.

Wij richten ons in het pMJP voornamelijk op activiteiten in het landelijk gebied. Voor activiteiten in het stedelijk gebied zijn andere programma's beschikbaar.

De acties die wij in het kader van het pMJP ondernemen, sluiten in veel gevallen logisch aan op onze eerdere activiteiten voor de ontwikkeling van ons landelijk gebied. Het begin van het pMJP in 2007 is een belangrijk markeringspunt, omdat toen de verantwoordelijkheid voor het bereiken van de door het Rijk gestelde doelen aan de provincie is overgedragen. Rijksdoelen kunnen zo gemakkelijker worden verbonden met provinciale en lokale doelen, waardoor middelen en inspanningen veel gericht kunnen worden ingezet en projecten efficiënter en integraler kunnen worden uitgevoerd. Bij het begin van het pMJP is wel afgesproken dat de financiering gedurende de looptijd van het programma naar boven bijgesteld zou worden.

Voortbouwend op reeds bestaande goede samenwerkingsrelaties met allerlei partners in Drenthe, zijn wij er in geslaagd, veel verschillende projecten meerwaarde te geven. Op deze manier bereiken wij, tegen relatief lage maatschappelijke kosten, een hoog maatschappelijk rendement op het gebied van natuur, water, landschap, recreatie en sociaal-economische vitalisering. Zo gaan wij graag door.

In deze Mid Term Review laten wij zien waar wij nu met elkaar in Drenthe staan, na drie jaar gezamenlijk hard werken aan het realiseren van onze doelen. Wij laten u het verhaal achter de cijfers zien en wij geven aan wat de succesfactoren en de knelpunten zijn. Natuurlijk kijken wij ook vooruit. Halen we de gestelde doelen, hoe gaan wij verder met de realisering van de projecten, wat zijn de financiële vooruitzichten.

De afspraken over de MTR zijn vastgelegd in de Bestuursovereenkomst. Daarin is bepaald, dat wij uiterlijk 15 juli 2010 de volgende informatie (met als peildatum 1 januari 2010) aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) dienen aan te leveren:

- a. De voortgangsrapportage over 2009 (uitgebreide PEIL). Deze voortgangsrapportage moet cumulatief over de jaren 2007 – 2009 inzicht geven in de geleverde prestaties en in de stand van zaken van de budgetten. Deze rapportage heeft vooral een kwantitatief karakter.
- b. Een rapportage over operationele doelstellingen. Hierin worden de in de voortgangsrapportage opgenomen prestaties over 2007 t/m 2009 in relatie gebracht tot de kwantiteitseisen en kwaliteitseisen voor de relevante operationele doelen die opgenomen zijn in het rijksmeerjarenprogramma MJP-2. Deze rapportage heeft een kwantitatief en kwalitatief karakter.
- c. Procesinformatie over de uitvoering in de jaren 2007-2009. In deze rapportage wordt aandacht geschonken aan de samenwerking tussen partijen om de doelen te realiseren, aan de samenwerking tussen het Rijk, de provincie Drenthe en relevante andere in de gebieden opererende overheden en organisaties en aan de uitvoering door rijksdiensten.

De vereiste gegevens zijn voor een deel van technische aard. Deze informatie is in de bijlagen opgenomen (CD-ROM). Zoals gezegd presenteren wij in dit document het inhoudelijke verhaal achter de cijfers. Deze totaalrapportage, inclusief de hierboven genoemde afgesproken onderdelen, wordt in bestuurlijk vastgestelde vorm uiterlijk 15 juli 2010 opgeleverd. Ambtelijk zijn de uitgebreide voortgangsrapportage (uitgebreide PEIL), de rapportage over de operationele doelen en de rapportage over de procesinformatie al op 1 april 2010 aangeleverd.

2 ILG-doelen en realisaties tot nu toe

2.1 De doelen van ons Provinciaal Meerjarenprogramma Drenthe Landelijk Gebied 2007- 2013 (pMJP)

Sinds 2007 hebben wij de regie over de uitvoering van het rijksbeleid en de besteding van rijksmiddelen in ons landelijk gebied. Voorheen werden deze taken door het rijk zelf uitgevoerd. Het rijk heeft deze verantwoordelijkheid aan de provincies overgedragen.

Wij hebben in ons pMJP beleidsopgaven geformuleerd voor natuur, landbouw, recreatie, landschap (inclusief cultuurhistorie en archeologie), bodem, water en sociaal-economische vitalisering. Milieu-aspecten spelen een belangrijke rol bij de volgende gebiedsopgaven: natuur, landbouw en water. Een belangrijk deel van de afspraken met het Rijk gaat over het thema natuur. Daarbij gaat het zowel om de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (verwerving, inrichting en beheer), nationale parken, soortenbescherming, maar ook om het onderdeel milieukwaliteit in relatie tot de natuuropgave.

In hoofdlijnen willen we het volgende bereiken:

- een mooier landschap met meer natuur, schoner water en een gezondere bodem
- de rijke cultuurhistorie bewaren en/of herstellen
- een gezonde en florerende landbouwsector
- een welvarend en bruisend plattelandleven

2.2 Onze realisaties

De gegevens van het laatste PEIL (Prestaties en Effecten Investeringsbudget Landelijk gebied, zie cd-rom) over 2009 laten zien, dat Drenthe goed op schema ligt. Alle afgesproken prestaties worden bij het huidige tempo ruim gehaald. Alleen bij het onderdeel Milieukwaliteit/verdroging moet het tempo daarvoor echter wel omhoog. Daar gaan wij dan ook voor zorgen. Enerzijds door het inzetten van de taskforce Verdroging (zie pagina 16) en anderzijds door intensivering van verschillende effect- en brongerichte maatregelen tegen verzuring en vermesting. Het belangrijkste obstakel dat ons kan weerhouden van het halen van onze prestaties, is het niet door het Rijk aan ons beschikbaar stellen van de toegezegde ILG-gelden. Wij komen hier in het vervolg van dit verhaal meerdere malen op terug.

2.2.1 Ecologische Hoofdstructuur

Beleidsopgave

Binnen de Ecologische Hoofdstructuur noodzakelijke verbindingen tussen de diverse Drentse natuurgebieden tot stand te brengen door het aankopen, inrichten en beheren van gronden.

Voor de realisering van deze beleidsopgave hebben wij het volgende operationele doel geformuleerd. Realisatie van een samenhangend netwerk van natuurgebieden waarbij:

- de natuurkwaliteit volgens bestaande afspraken in acht wordt genomen
- de gebieden volledig zijn opengesteld voor recreatief gebruik, behoudens daar waar sprake is van maatregelen in verband met specifieke beschermingsdoelen
- bijzondere cultuurhistorische of landschappelijke kwaliteiten leidend zijn en
- planologische bescherming plaatsvindt

Wij hebben in 2009 enerzijds extra aandacht besteed aan de grondverwerving voor de EHS en de inrichting hiervan. Anderzijds hebben wij ook extra aandacht besteed aan de bestrijding van de verdroging in de EHS en de Natura 2000-gebieden en aan maatregelen tegen verzuring en vermesting in die gebieden. Medio 2009 zijn drie taskforces ingesteld: voor Grondverwerving, Verdroging en voor Inrichting.

Met name de inzet van de taskforce Grondverwerving is zeer succesvol geweest. Aan het begin van 2009 hadden wij ruim 500 hectare grond verworven; nu zitten we boven de 1000 hectare. Onze opdracht is om aan het einde

van de planperiode 1638 hectare verworven te hebben. Verwerving van de resterende 600 hectare in de planperiode is een realiseerbaar doel, op voorwaarde van beschikbaarheid van de toegezegde rijksmiddelen. De aankoopmogelijkheden van gronden voor de realisatie van de EHS zijn in Drenthe groter dan het door het Rijk beschikbaar gestelde budget.

Tot nu toe hebben wij 63% van de hoeveelheid grond, die wij voor de EHS moeten aankopen, verworven. Daar hebben wij wel circa 83% van het ons tot nu toe beschikbaar gestelde budget voor moeten gebruiken. Dat komt mede door het feit dat het Rijk nog niet is overgegaan tot compensatie van de fors gestegen grondprijzen (verdubbeling), zoals afgesproken in de bestuursovereenkomst. Overigens hebben wij door onze integrale, gebiedsgerichte aanpak en de hoge grondmobiliteit in de provincie tot nu toe de gronden kunnen verwerven, zonder tot volledige schadeloosstelling en/of onteigening te hoeven overgaan.

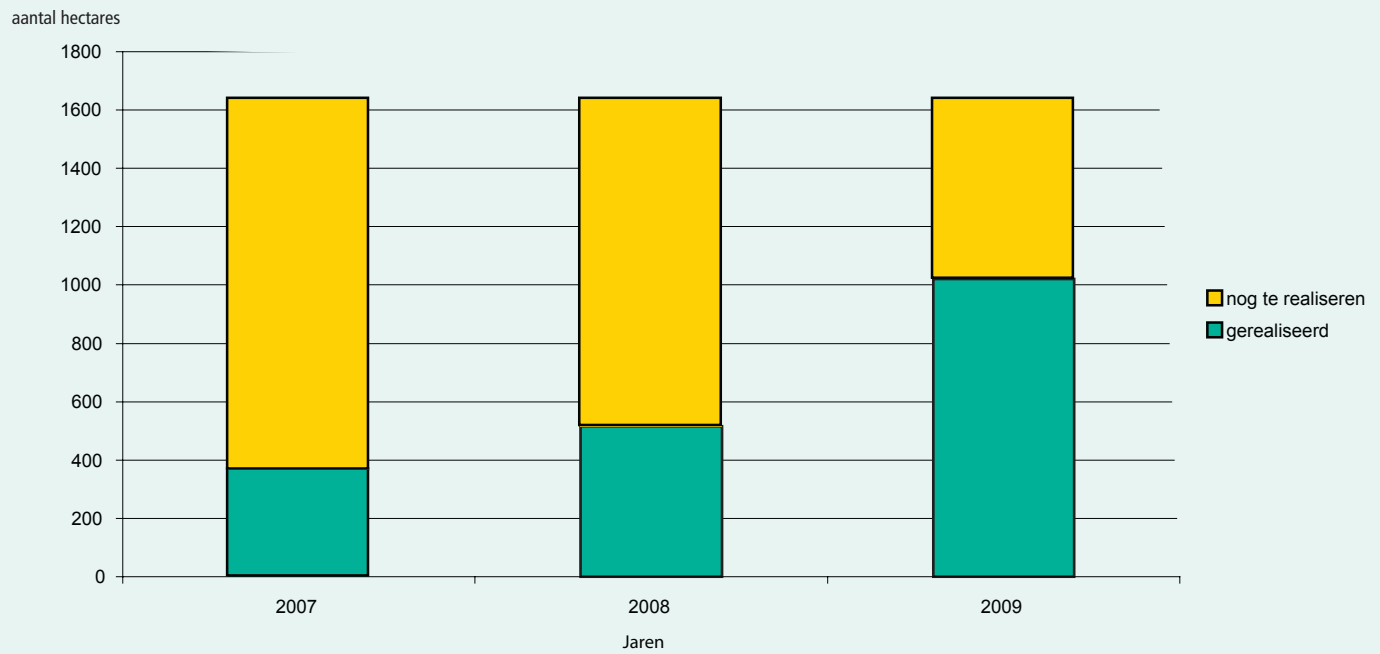
De taskforce Verdroging heeft inzichtelijk gemaakt welke projecten in uitvoering zijn, welke op korte termijn in uitvoering komen en waar belemmeringen en risico's liggen waar wij op moeten sturen. Van de afgesproken prestatie van 10.186 hectare is ongeveer de helft daadwerkelijk in uitvoering genomen ("de schoppen zijn echt in de grond") dan wel verplicht. Wij stellen als provincie, naast de ILG-middelen, extra middelen ter beschikking om de bestrijding van de verdroging te stimuleren. Het gaat ondermeer om forse maatregelen in het Dwingelderveld, de Herinrichting Peize en het Bargerveen (zie voor nadere toelichting hoofdstuk 6). Verder gaat het om het Fochteloërveen en het Drentsche Aa gebied. Als het Hunze-gebied ook op de TOP-lijst wordt geplaatst, dan zouden wij de milieukwaliteit van dit gebied kunnen verbeteren.

Mede door de activiteiten van de taskforce Inrichting kunnen wij nu melden, dat wij onze taakstelling van 2948 hectare ruimschoots kunnen overschrijden. Wij hebben nu 3511 hectare in uitvoering en 134 hectare is al helemaal ingericht. Deze prestatie wordt grotendeels integraal gerealiseerd met andere prestaties zoals milieutekortingen (maatregelen tegen verdroging en verzuring en vermesting), waterberging en landbouwstructuurverbetering. Wij hebben deelnemende partners door de integraliteit kunnen stimuleren om hiervoor extra gelden ter beschikking te stellen.

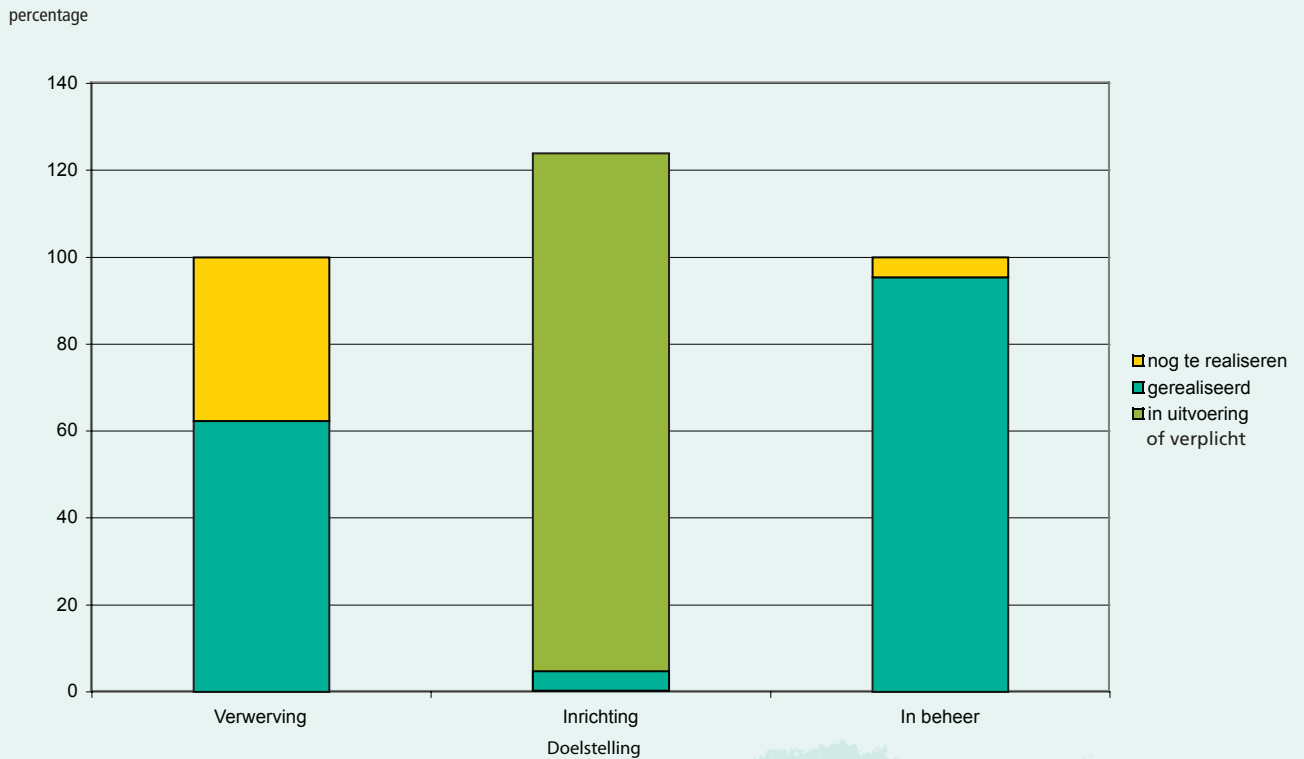
De met de drie taskforces in gang gezette versnelling leidt ertoe, dat in de eerste helft van 2010 veel projecten juridisch verplicht kunnen worden. Als dat is gebeurd, dan is of de aanbesteding geregeld of een bod op de grond uitgebracht.

In het kader van het nieuwe omgevingsbeleid hebben we concrete voorstellen gedaan voor het zo robuust mogelijk maken van de EHS. Bij de prioritering van grondverwerving en inrichting EHS zal hierop nu reeds worden geanticipeerd. Hiermee spelen wij in op de nationale wens voor een robuuste EHS.

Grafiek 4 Ontwikkeling verwerving gronden t.b.v. EHS over 2007-2009

Grafiek 5 Verwerving, inrichting en beheer van gronden cumulatief per 31 december 2009

2.2.2 Natuur

Beleidsopgave

Een duurzame verbetering van de omstandigheden voor de wilde flora en fauna en voor natuurlijke levensgemeenschappen. Belangrijke elementen daarin zijn onder andere het instandhouden van de biodiversiteit en het realiseren of handhaven van een passende milieukwaliteit.

Voor de realisering van deze beleidsopgave hebben wij twee operationele doelen geformuleerd.

Het **eerste** operationele doel is: Realiseren van duurzame populaties van (groepen van) soorten in hun (potentieel) leefgebied conform de Beleidsstrategie leefgebiedenbenadering.

Er zijn in dit kader 16 plannen ingediend en goedgekeurd. Voor 2010 zijn diverse projectplannen in voorbereiding, bijvoorbeeld voor: de groene glazenmaker, heide- en veenvlinders en de zandhagedis. Het gaat veelal om maatregelen met betrekking tot inrichting, beheer en herstel met een beter leefgebied voor de doelsoorten tot gevolg. In het Uitwerkingsplan Leefgebiedenbenadering heeft de provincie Drenthe vastgelegd op welke leefgebieden (met de daaraan gekoppelde soorten) wordt ingezet. Met het huidige beschikbare budget is het onmogelijk om voor alle betreffende soorten duurzame populaties te realiseren en biodiversiteit te garanderen. Onze doelstelling kunnen we alleen maar halen als we de benodigde middelen krijgen!

Het jaar 2010 is het jaar van de biodiversiteit. Reden voor de provincie Drenthe om op veel verschillende manieren het belang van biodiversiteit te benadrukken. Wij willen in Drenthe graag, in gebieden waar natuurlijke processen leidend zijn, unieke natuurkwaliteiten realiseren.

Het **tweede** operationele doel is: Realisatie van de gewenste milieukwaliteit (inclusief watercondities) voor de Natura 2000-gebieden en overige EHS-gebieden. Daarbij moet voldaan worden aan eisen aan: de gewenste vochttoestand, de zuurgraad/-depositie, de voedselrijkdom en de gewenste (chemische) waterkwaliteit.

In 2010 zijn in het Dwingelderveld, de Herinrichting Peize en in het Fochteloërveen maatregelen om de verdroging tegen te gaan, al geheel of gedeeltelijk tot uitvoering gekomen. Samen met projecten in het Bargerveen en in het Drentsche Aa-gebied wordt hiermee een prestatie van 4936 hectare verplicht. Dat is 45% van de totale opgave. Hiermee ligt de uitvoering van de maatregelen voor de TOP-gebieden op schema. Om te zorgen dat de rest van de prestaties ook gerealiseerd wordt, worden de prioriteiten bij grondverwerving bijgesteld en vindt er een versterkte inzet op projectontwikkeling plaats.

Het halen van de doelstelling op het terrein van de bestrijding van de verdroging hangt ook sterk af van de aanwezigheid van voldoende middelen om gronden aan te kopen. De afgelopen jaren is gebleken dat het vasthouden van water zich goed laat combineren met het realiseren van de EHS. Zo is er in gebieden met natuurontwikkelingen al veel aan het vasthouden van water gedaan. Dit is ook effectief tegen verdroging.

Voor maatregelen tegen verzuring en vermesting zijn zowel brongerichte als effectgerichte maatregelen genomen. De belangrijkste effectgerichte maatregel is het afplaggen, zoals dit gebeurt in de Eelder- en Peizermaden en in het Dwingelderveld. Brongerichte maatregelen worden in paragraaf 2.2.3 besproken.

Voor de drie nationale parken en het Nationale Landschap is succesvol uitvoering gegeven aan de bestedingenplannen.

2.2.3 Landbouw

Beleidsopgave

Een duurzaam, veilig en concurrerend producerende land- en tuinbouw met een goed economisch perspectief. Voor de realisering van deze beleidsopgave hebben we twee operationele doelen geformuleerd.

Het **eerste** operationele doel luidt: de landbouw maakt duurzaam gebruik van bodem, water, lucht en overige natuurlijke hulpbronnen.

Eén pilot voor duurzame productie voor land- en tuinbouw is inmiddels in afrondende fase (Bodemkwaliteit Drenthe).

Om de verzuring en de vermesting tegen te gaan, heeft de provincie verschillende projecten ontwikkeld. In het kader van “Duurzaam Ondernemen in de landbouw” start binnenkort een pilot voor agrobiodiversiteit onder de noemer “Beter boeren met biodiversiteit in Drenthe”.

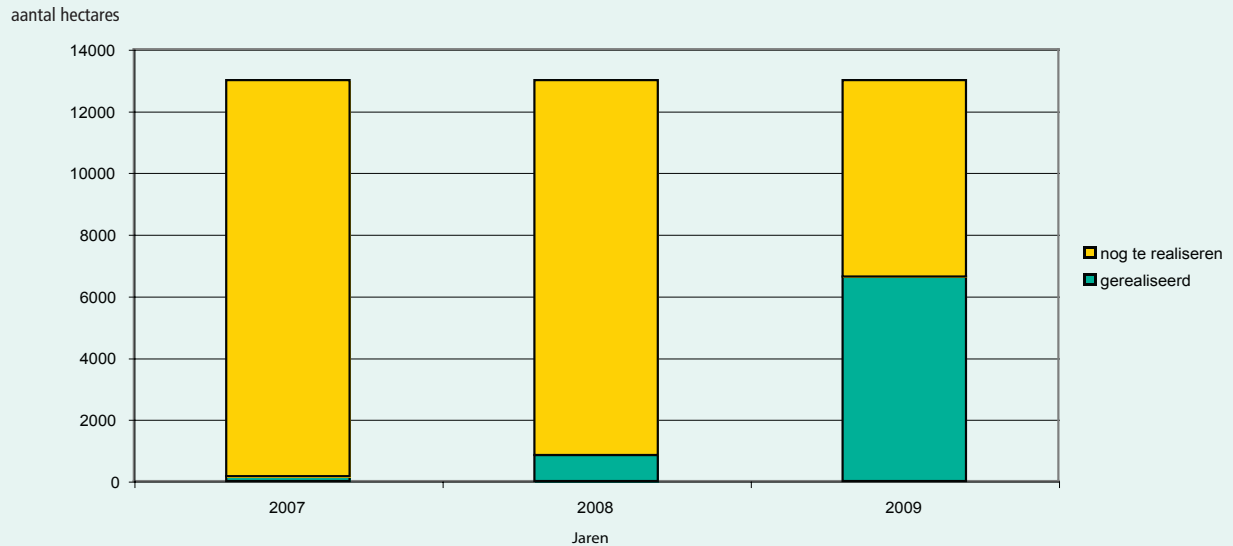
Verder voert Drenthe onder de titel “Duurzaam Boer Blijven in Drenthe” een project uit, waarin een nauwe relatie met de Natura 2000-gebieden wordt gezocht. Duurzaam boer blijven is gericht op duurzamer produceren in de melkveehouderijsector via de kringloopbenadering. Deze methode van produceren draagt bij aan het streven om de stikstofverliezen op melkveehouderijen te reduceren. Ook andere thema’s als reductie van broeikasgas-emissies, gebruik kunstmest en bestrijdingsmiddelen komen in het project aan de orde (integraal duurzaam). In het nieuwe provinciale omgevingsbeleid, waartoe Provinciale Staten op 2 juni 2010 heeft besloten, is duurzaam ondernemen een belangrijk item.

Het **tweede** operationele doel behelst de verbetering van de ruimtelijke structuur van de grondgebonden landbouw. Dit willen we bereiken door: vergroting van de landbouw kavels met ten minste 10% ten opzichte van de uitgangssituatie in het plangebied en door verbetering van de betreffende landbouw kavels. Beide maatregelen vormen inmiddels onderdeel van het provinciale beleid.

De verplichting van de provincie met betrekking tot de grondgebonden landbouw (13.004 hectare) is inmiddels voor de helft gerealiseerd (6.628 hectare) en 4.146 hectare is onderhanden. Wij liggen dus goed op schema. Wel is het zo, dat ook hier de beschikbaarheid van de door het Rijk toegezegde financiële middelen een belangrijke rol speelt. Met onze activiteiten voor de structuurversterking in de landbouw hebben wij het tot nu toe door het Rijk ter beschikking gestelde budget overschreden. In de Bestuursovereenkomst staat echter dat voor de drie noordelijke provincies in de planperiode € 16,5 miljoen beschikbaar is. Van dat bedrag is nu € 13,29 miljoen beschikbaar gesteld. Bij de Mid Term Review zou, zo luidde de afspraak bij de start van het pMJP, bij een gebleken tekort, dit bedrag worden aangevuld tot minimaal € 16,5 miljoen. Met deze Mid Term Review doen wij een beroep op deze regeling.

Bij de realisering van de beleidsopgave landbouw speelt een belangrijke rol dat wij er in Drenthe goed in slagen om de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden te combineren met de landbouwstructuurversterking. Dit bereiken wij vooral door goede kavelruilprojecten. Dit zijn duidelijke voorbeelden van win-win situaties.

Grafiek 6 Ontwikkeling landbouwstructuurversterking 2007-2009

2.2.4 Recreatie

Beleidsopgave

Het kwalitatief en kwantitatief op peil houden - en waar mogelijk verbeteren - van de recreatiemogelijkheden en het zodanig versterken van de positie van Drenthe op de Nederlandse vakantiemarkt dat het aantal overnachtingen toeneemt en het bestedingsniveau stijgt.

Voor de realisering van deze beleidsopgave hebben we twee operationele doelen geformuleerd.

Het **eerste** operationele doel (Landelijke routenetwerken) beoogt het ontwikkelen en behouden van een recreatief aantrekkelijk Nederland, door ondermeer het ontwikkelen en versterken van de toegankelijkheid van de groene

ruimte voor recreatief gebruik. Dit doen wij door het instandhouden en verbeteren van landelijk aaneengesloten routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen. Deze instandhouding verloopt goed door de goede interprovinciale samenwerking en de uitvoering door de landelijke stichtingen. Aan de verbetering van de routenetwerken wordt ook in dit samenwerkingsverband gewerkt. Twee van de vijf knelpunten voor fietsen zijn inmiddels opgelost. Vanaf 2011 werken we aan de oplossing van de overige fietsknelpunten en eventueel noodzakelijke routeaanpassingen. Voor wandelen moet nog één knelpunt worden opgelost. Van de twee knelpunten voor varen is er één opgelost (Assen) en is er één in uitvoering (Erica-Ter Apel). Wij liggen hiermee op schema.

Het **tweede** operationele doel (Wandelen over Boerenland) beoogt het verbeteren en vergroten van de toegankelijkheid voor recreatief medegebruik op landbouwgronden. In samenwerking met het wandelplatform is inmiddels 16,7 km nieuw wandelpad gerealiseerd. Dat is beduidend minder dan de geplande 80 km; via extra publiciteit gaan wij deze regeling onder de aandacht van nog meer particulieren en particuliere organisaties brengen. Eigenlijk is dit doel een te hoge ambitie, omdat Drenthe (gelukkig) al heel veel wandelmogelijkheden kent (lange afstandswandelpaden, streekpaden, knapzakroutes, gemarkeerde wandelingen, dorpsommetjes). Daarnaast is de bereidheid vanuit de agrarische sector en vanuit de “wandelwereld” om nieuwe paden toe te staan en/of te ontwikkelen gering. Wel is het zo dat wij wandelpaden realiseren over voormalige landbouwgronden, bijvoorbeeld in het Torenveen. Door de combinatie van natuurontwikkeling, waterberging en recreatieontwikkeling komt dit vaker voor.

2.2.5 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Beleidsopgave

Het landschap van Drenthe draagt in hoge mate bij aan een aantrekkelijk milieu om te wonen, te werken en te recreëren. Daarnaast is het van grote culturele betekenis. Het is rijk aan herinneringen aan vroegere bewoning en grondgebruik en het vertoont karakteristieke bebouwingspatronen, vormgeving en architectuur. Eveneens is het landschap de weerspiegeling van het landschaps-ecologische systeem. Centraal in het beleid voor het landschap staat de zogenaamde ontwikkelingsgerichte benadering.

Wij hebben daarvoor de volgende operationele doelen geformuleerd:

- behoud, beheer en versterking van de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten;
- toename van de recreatief-toeristische betekenis, ook door (rijksgefinancierde) gebieden zonder betaling toegankelijk te laten zijn;
- versterken van de cultuurhistorische waarden.

Voor de realisering van deze beleidsopgave hebben wij ons geconcentreerd op het Nationaal Landschap en Nationaal Park Drentsche Aa. De realisaties van dit operationele doel hebben wij verwoord in hoofdstuk 4 (paragraaf 4.2.). In dat hoofdstuk gaan wij dieper in op de vijf gebieden waarin wij Drenthe hebben verdeeld, om de realisering van de in dit hoofdstuk genoemde beleidsopgaven te vergemakkelijken. Het Nationaal Landschap Drentsche Aa is één van die vijf gebieden.

Wij merken hier wel op dat het beschikbare ILG-budget van € 1,2 miljoen voor dit gebied is verplicht in meer dan 20 projecten met een totaal investeringsvolume van € 4 miljoen. Dit betekent een vermenigvuldigingsfactor van 3,5!

2.2.6 Bodem

Beleidsopgave

Aantasting voorkomen en behouden en, waar mogelijk, herstellen van de aardkundige waarde en de gebruikswaarde van de bodem.

Het operationele doel dat uit deze beleidsopgave voortvloeit, hebben we als volgt geformuleerd: de (gebruiks)waarde van de bodem moet behouden blijven of worden hersteld. Bodemgebruik en (water) bodemkwaliteit moeten goed op elkaar afgestemd worden.

Provinciale Staten hebben in 2008 de bodemnota vastgesteld. Voorjaar 2010 zijn uitgewerkte voorstellen ter verbetering van de bodemkwaliteit bij het ministerie van VROM ingediend. De ingediende pilot-projecten zullen voor 2013 worden uitgevoerd. Voor het einde van de programmaperiode zal de bodemnota geactualiseerd zijn.

2.2.7 Water

Beleidsopgave

Watersystemen moeten gezond en duurzaam zijn; oppervlaktewater vormt geen bedreiging voor de volksgezondheid en draagt bij aan de kwaliteit van het natuurlijk leefmilieu. De wateroverlast wordt beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.

Het hierbij behorende operationele doel hebben wij als volgt omschreven:

Zorg ervoor dat wij de juiste hoeveelheid water op het juiste moment op de juiste plaats voor de op dat moment vereiste gebruiksfuncties beschikbaar hebben. Werk mee aan het bereiken van een goede ecologische en chemische kwaliteit in het Drentse deel van de stroomgebieden van de Rijn en de Eems.

Voor dit doel hebben wij in de loop van de ILG-periode middelen beschikbaar gekregen voor projecten waarin verbetering van de waterkwaliteit en waterberging goed verbonden konden worden (synergieprojecten). De koppeling met maatregelen tegen verdroging is hier natuurlijk sterk aanwezig.

Het vasthouden van water als onderdeel van de totale WB21 (Waterbeheer 21e eeuw) opgave wordt ook meegenomen in projecten als de aanpak van de verdroging in het Dwingelderveld. Het gaat hier om het vasthouden van ruim 1 miljoen kubieke meter water. In 2009 is verder daadwerkelijk gestart met het project Versnelde inrichting Peizer- en Eeldermeden (zie ook hoofdstuk 6 paragraaf 2). In noodgevallen kan in dit gebied 7 miljoen kubieke meter water vastgehouden worden.

Binnenkort wordt begonnen met het Beekdal Messchen; daarnaast is de voorbereiding gestart van projecten als: De Hunze natuurlijk en de Koppeling Matsloot-Eelderdiep.

Het bovengenoemde operationele doel gaat in de planperiode alleen maar gehaald worden als de toegezegde middelen voor grondverwerving daadwerkelijk ter beschikking worden gesteld!

2.2.8 Sociaal-economische vitalisering

Beleidsopgave

Het versterken van de vitaliteit van het platteland door het stimuleren en verbreden van passende economische (MKB-)activiteiten en het verbeteren van de voorzieningen in plattelandsgebieden.

Deze beleidsopgave is in het pMJP slechts een beperkt rijksdoel. Het is voornamelijk een provinciaal thema dat twee elementen in zich heeft: Plattelandseconomie en Leefbaarheid.

Het gaat hier vooral om het realiseren van provinciale doelen met provinciale en Europese middelen. Wij rapporteren hierover met name in hoofdstuk 3. Wel merken wij hier op dat wij, in de loop van het proces, van het Rijk een bijdrage van 833.000 euro hebben gekregen als bijdrage om deze doelstelling te realiseren. Dit bedrag hebben wij gevoegd bij de provinciale en de Europese middelen die voor dit doel tot onze beschikking stonden. Over de besteding hiervan rapporteren wij in de hoofdstukken 3 en 4. Het ILG-geld is ondermeer ingezet in Veenhuizen (zie paragraaf 4.1.5) en in het Holtingerveld (4.5.2).

Het operationele doel hebben wij als volgt geformuleerd:

Het geven van een impuls voor een vitaal platteland. Dat is een platteland met een gezonde economische en sociale basis en met voorzieningen die in overeenstemming zijn met de behoeften van de bewoners en de gebruikers.

Er is een duidelijke impuls gegeven om de economie van het platteland te stimuleren. Zo is het Stimuleringsproject voor Innovatie in Plattelandsondernemingen (STIPO regeling) in uitvoering genomen en zijn er diverse projecten gehonoreerd op het gebied van (toeristische) infrastructuur en cultuur. In de hoofdstukken 3 en 4 gaan we hier nader op in.

2.3 Conclusies op grond van hoofdstuk 2 in succesfactoren en knelpunten

Algemeen: Veel activiteiten liggen goed op schema.

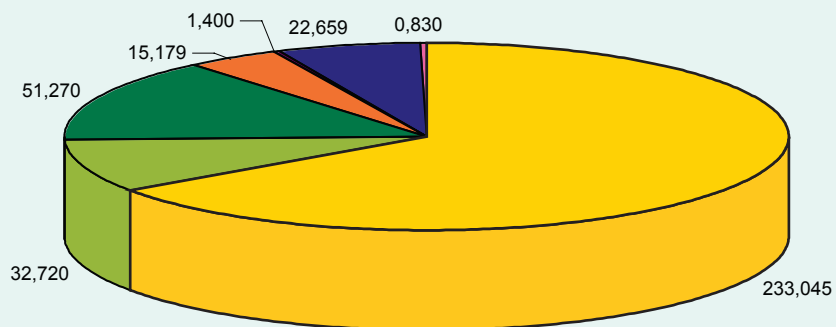
Succesfactoren hiervoor zijn: de reeds lange traditie van gebiedsgericht werken die heeft gezorgd voor continuïteit van beleid. Door een integrale aanpak met inzet van veelal dezelfde mensen en door de realisatie van meerdere doelen (b.v. natuurontwikkeling, waterberging en landbouwstructuurversterking) zijn veel partners steeds weer bereid mee te denken en financiële middelen in te zetten. De hoge grondmobiliteit en de goed lopende kavelruil (op vrijwillige basis) spelen ook een belangrijke rol. De goede contacten en de korte lijnen tussen en met de partners dragen bij aan het succes. Ook de ontschotting die door ons steeds nagestreefd wordt, draagt bij aan het succes. Veel projecten worden als echte win-win situaties gezien.

Middelen die in de loop van processen en projecten werkendeweg worden ingezet, worden betiteld als het multiplier-effect. In een aantal gevallen is er een multiplier (vermenigvuldigingsfactor) van twee, drie of vier opgetreden. Dit betekent dat de inzet van één euro ILG-geld kan leiden tot een toevoeging van twee, drie of soms vier euro aan gelden van anderen. Dit hebben we bereikt door plannen op een dusdanige manier bij te stellen dat derden met hun ideeën en middelen gingen aansluiten.

Knelpunten zijn: het ontbreken van het totaal van de toegezegde rijksmiddelen voor aankoop, beheer en inrichting van projecten. Korte termijn overwegingen van praktische en economische aard belemmeren de haalbaarheid en uitvoering van de maatregelen. De noodzakelijkheid van het verwerven van gronden werkt vertragend. Juridische problemen zorgen soms ook voor vertraging.

Cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten leiden soms tot bijstelling van de natuurambities. Honderd procent ontsnipperen in 2018 zal met het huidige tempo niet worden gehaald. Onvoldoende middelen zijn beschikbaar. Ambities zullen naar beneden moeten worden bijgesteld, terwijl wij de hoge ambities in deze ILG-periode in Drenthe wel kunnen realiseren, als de toegezegde middelen in zijn geheel beschikbaar komen.

Grafiek 7 ILG budget per doelstelling

- TOTAAL NATUUR
- TOTAAL LANDBOUW
- TOTAAL RECREATIE
- TOTAAL LANDSCHAP
- TOTAAL BODEM
- TOTAAL WATER
- TOTAAL SOCIAAL-ECONOMISCHE VITALISERING

3 Doelen provinciaal deel pMJP en onze realisaties tot nu toe

Het versterken van de vitaliteit van het platteland door het stimuleren en verbreden van passende economische (MKB-)activiteiten en het verbeteren van de voorzieningen in plattelandsgebieden.

De provinciale doelen voor het ILG sluiten aan bij de rijksdoelen. De sociaal-economische vitalisering is het meest belangrijk. Dat komt tot uiting in meerdere thema's, zoals: landbouw, recreatie, toerisme en landschap.

Het operationele doel hebben we als volgt geformuleerd:

het geven van een impuls ten behoeve van een vitaal platteland. Dat is een platteland met een gezonde economische en sociale basis en met voorzieningen, die in overeenstemming zijn met de behoeften van de bewoners en de gebruikers.

Het moet in dit kader gaan om duurzame projecten met een breed draagvlak. Initiatiefnemers en/of betrokkenen moeten actief betrokken zijn bij de realisatie. Afdekken van exploitatietekorten behoort niet tot de mogelijkheden. Het gaat hier vooral om het realiseren van provinciale doelen met provinciale en Europese middelen. Ook deelnemende partners stellen financiële middelen beschikbaar. In het slim verknopen van beschikbare middelen en ambities van de diverse partijen ligt onze kracht.

In het totaal hebben we voor de gehele periode voor de provinciale doelen een bedrag van € 78 miljoen beschikbaar. Daarvan is 26 miljoen provinciaal geld en 17 miljoen Europees geld. Derden hebben dus € 35 miljoen beschikbaar gesteld.

3.1 Impuls aan plattelandseconomie

Wij hebben een duidelijke impuls gegeven om de economie van het platteland te stimuleren. Zo is de regeling Stimuleringsprojecten voor Innovatie in PlattelandsOndernemingen (STIPO regeling) in uitvoering genomen (zie ook paragraaf 4.4.2). Hiervan hebben recreatie- en horecabedrijven geprofiteerd, maar ook kleinschalige productiebedrijfjes, voorzieningen op het terrein van de zorg en de kinderopvang, multifunctionele accommodaties, etc. Tot nu toe zijn zo'n 40 projecten uitgevoerd.

Gelet op de hoeveelheid middelen die wij hieraan besteed hebben, moeten wij nu even een pas op de plaats maken. Op het terrein van de culturele voorzieningen voor bewoners en voor toeristen is ondermeer bijgedragen aan: de renovatie van het openluchttheater in Diever, het veldnamenfestival in Anloo, cultuurhistorische projecten op diverse plaatsen, revitalisering van een museum etc.

Daarnaast zijn diverse projecten gehonoreerd op het gebied van infrastructuur (aanpak dorpscentra, herstel sluizen, dorpsommetjes, etcetera).

In hoofdstuk 4 gaan wij bij de bespreking van de ontwikkelingen in de diverse gebieden nader op een aantal voorbeelden in.

3.2 Land- en tuinbouw

Duurzaam ondernemen in de land- en glastuinbouw stond en staat voor ons centraal. Wij hebben daarbij ingezet op kennis- en samenwerkingsprojecten met betrekking tot versterking, vernieuwing en verbreding. Er zijn demonstratiedagen voor de biologische landbouw geweest; er is kennis opgedaan met het gebruik van sensortechnologie in de land- en tuinbouw.

3.2.1 Herstructurering en revitalisering glastuinbouwgebied

De gemeente Emmen heeft een aanvraag ingediend voor een revitaliseringsplan voor de glastuinbouw. Hiervoor heeft de provincie inmiddels een bedrag van € 400.000,- vanuit het pMJP toegezegd.

3.2.2 Landbouwprojecten in de Veenkoloniën

Het thema landbouw is één van de hoofdinvesterings thema's van de Agenda voor de Veenkoloniën. De agrarische sector richt zich op het stimuleren van innovatieve methoden en producten. In het kader van het pMJP hebben wij ondermeer steun verleend aan de volgende landbouwprojecten:

- de praktijkpilot kunstmestvervanger Biogreen;
- nieuwe oogst en bewaarstechniek vezelhennep;
- kenniscentrum akkerbouw Noordoost Nederland.

3.3 Landschap

Landschapbeheer Drenthe (LBD) voert in het kader van het pMJP projecten uit, die het herstel en behoud van het Drentse Landschap bevorderen. Het gaat hierbij om projecten waarbij gewerkt wordt aan burgerparticipatie en vrijwilligerswerk. Dit is een belangrijke pijler onder het draagvlak voor het behoud en herstel van landschaps-

elementen, structuren en de planologische bescherming. Zonder draagvlak voor landschap en erkenning van de waarden van landschap kan het landschap vervallen tot een inwisselbaar gebruiksgoed. Het landschap draagt in zijn kern echter wezenlijk bij aan de culturele identiteit van een gebied.

Voorbeelden van burgerparticipatie zijn bijvoorbeeld: de fruitboombrigade, de weidevogelgroepen, zorgboerderijen die een bepaalde taak in het landschapsbeheer voor hun rekening nemen. Daarnaast zijn er de vrijwilligers die werkzaamheden uitvoeren onder begeleiding van LBD. Te denken valt aan het vrijstellen van een heideterrein of het afzetten van een hakhoutsingel.

Projecten die LBD uitvoert zijn jaarlijks terugkomende projecten, zoals bijvoorbeeld: het beheer van de grafheuvels, schansen en kleine natuurterreintjes. Een voorbeeld hiervan is de kleine startbaan in Havelte. Daar komt een grote verscheidenheid aan zeldzame planten voor, die alleen in stand gehouden kan worden door consequent hetzelfde beheer jaarlijks uit te voeren.

Incidentele projecten gaan in op een bepaald gebied, daar worden de noodzakelijke werkzaamheden opgepakt op het gebied van landschap, cultuurhistorie, natuur en recreatie. Op deze wijze wordt het achterstallig onderhoud weggewerkt en kan het gebied weer tegen een stootje.

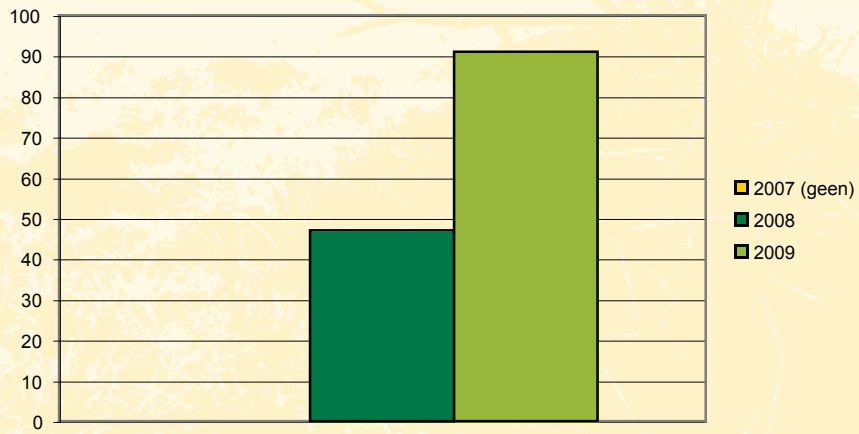
Belangrijk is ook, dat vanuit de bewoners en gebruikers van het gebied draagvlak ontstaat voor landschapsbehoud en herstel. Voorbeelden van dergelijke projecten zijn het omgevingsplan Dwingeloo en de Larijweg in Ruinerwold. In deze projecten worden beplantingen opgeknapt, het streekeigen karakter van landelijke erven hersteld, biotopen van, bijvoorbeeld, de steenuil verbeterd en wandelpaden hersteld.

De laatste jaren hebben wij enkele miljoenen euro's geïnvesteerd in dit soort projecten. Acht gemeenten hebben, op ons initiatief en met onze ondersteuning, landschapsprogramma's ontwikkeld die voorzien in behoud en herstel van het landschap en cultuurhistorie in het buitengebied.

3.4 Conclusie

Er is in totaal voor ruim € 78 miljoen geïnvesteerd en/of beschikt in bijna 140 projecten die voortkomen uit de provinciale doelen. Projecten van zeer uiteenlopend karakter en van zeer verschillende omvang. Deze projecten hebben een grote waarde van zichzelf en dragen daarnaast veel bij aan het draagvlak van het pMJP in zijn totaliteit.

Grafiek 8 Aantal subsidieaanvragen 2007-2009

4 De vijf gebieden van Drenthe

Om de uitvoering van het pMJP zo doelmatig mogelijk te organiseren hebben wij in 2007 Drenthe in vijf gebieden verdeeld:

- Noordwest-Drenthe
- Drentsche Aa
- Hunze
- Zuidoost-Drenthe
- Zuidwest-Drenthe

Voor de realisatie van de in hoofdstuk 2 en 3 genoemde doelen werken wij samen met verschillende partijen uit de gebieden. Hun inbreng is van groot belang, zowel naar inhoud als naar financiën. In dit hoofdstuk gaan wij per gebied nader op een aantal ontwikkelingen in.

In 2007 hebben wij afgesproken deze gebiedsgerichte benadering bij de Mid Term Review te evalueren. De (externe) commissie Van Dijk heeft hiertoe opdracht gekregen. Wij besteden hier in hoofdstuk 5 aandacht aan.

4.1. Noordwest-Drenthe (Landschapsversterking, natuurontwikkeling en ontwikkeling Veenhuizen)

4.1.1 Gebiedsopgave

Noordwest-Drenthe heeft oude kleinschalige cultuurlandschappen, grote natuurgebieden, grootschalige landbouwgebieden, loofbossen, hoog- en laagveengebieden, uitgestrekte beekdalen en het Leekstermeer. Een aantrekkelijk en gevarieerd gebied waar natuur, landschap, milieu en water in onderlinge samenhang goed tot hun recht komen. Dit te behouden en te bevorderen, dat is de opgave waar wij in dit gebied voor staan. Door landschapsversterking, behoud en herstel van natuurelementen, beekdalen, waterberging, versterking cultuurhistorische elementen en gebouwen werken wij hier aan.

4.1.2 Landschapsstructuur

In het gebied zijn nog veel grotendeels intacte esdorpen-, wegdorpen- en ontginningslandschappen aanwezig. Drie landschapsvormen met streekeigen nederzettings- en boerderijtypen, gebiedskenmerken en landschapsstructuren binnen één gebied is uniek. Dit willen we graag zo houden.

Noordwest-Drenthe is, met zijn grote variatie in landschapstypen, in trek als dagrecreatiegebied bij uitstrek voor de bewoners van Groningen en Assen. Toeristen mogen hier ook graag komen. Samen met de ondernemers werkt een “toeristische aanjager” aan een meer samenhangende profilering van het gebied en een adequate productontwikkeling van toeristische punten en deelgebieden.

De N 372 nabij Peizermade is heringericht. Er is onder andere een brug aangelegd om de ecologische structuur rond deze weg te verbeteren.

4.1.3 Grondgebonden landbouw

Grondgebonden landbouw is een belangrijke economische motor in Noordwest-Drenthe. Vanwege de internationale concurrentie is schaalvergroting noodzakelijk. Voor minder grootschalige landbouwbedrijven met nevenactiviteiten is ook plaats. Een aantal agrarische bedrijven ligt in een gebied zonder goede ontwikkelingsmogelijkheden. Via herinrichtingsprojecten in Roden, Norg en Peize werken wij aan verbetering van de landbouwstructuur.

4.1.4 Sociaal-economische vitalisering

Samen met ondernemers en burgers werken wij aan dorpsvernieuwing en ontwikkeling van de leefbaarheid. Wij stellen middelen beschikbaar voor kleine lokale projecten, die bijdragen aan leefbaarheid en bevordering van de economie. Enkele voorbeelden zijn: Brink en kampjes Rhee, actualiseren van de knapzakroutes in dit gebied, het opknappen van het landgoed Mensinge en dorpsommetjes in Vries. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan het compleet maken van het uitgebreide fiets- en wandelnetwerk. De nieuwe fietspaden in het Fochtelooërveen en het Arboretum in de stadsrand van Assen zijn hier goede voorbeelden van.

4.1.5 Veenhuizen: monument van de menselijke natuur

Een bijzonder project betreft de ontwikkeling van Veenhuizen.

De visie op de gebiedsontwikkeling uit 2003 vormde voor de betrokken partijen (rijk, provincie en gemeente) in Veenhuizen de “binding” om gezamenlijk de schouders te zetten onder een proces om een verdere leegstand en verpaupering van gebouwen te keren en daarmee ook een bedreiging van de vitaliteit/leefbaarheid van het dorp Veenhuizen te voorkomen.

Er is door de partijen enorm geïnvesteerd in de renovatie en herbestemming van gebouwen en de herinrichting van de openbare ruimte in Veenhuizen. Daarnaast is er een impuls gegeven aan de toeristische sector, één van de nieuwe economische dragers in Veenhuizen.

In dit proces heeft het gebiedsbeleid, zoals dat wordt vormgegeven door de gebiedscommissie Noordwest-Drenthe een belangrijke rol gespeeld. Recente voorbeelden van projecten waarin de gebiedscommissie substantieel heeft bijgedragen zijn: herinrichting Hoofdweg Veenhuizen, de aankoop en restauratie van Klein Soestdijk (een rijksmonument in Veenhuizen) en het project Vitaal Veenhuizen.

Dit laatste project is een initiatief van de ondernemers in Veenhuizen. Die onderkennen dat het niet alleen de overheid hoeft te zijn die voor een verdere ontwikkeling van Veenhuizen verantwoordelijk is. Private partijen nemen hun verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke economische ontwikkeling van Veenhuizen. Zij hebben recent de stichting Cultuur en Toerisme opgericht. Die stichting wil recreatieve voorzieningen in en rond Veenhuizen aanleggen en culturele activiteiten ontwikkelen.

Twee andere projecten waarvoor middelen zijn vrijgemaakt betreffen: de renovatie van een tweetal sluizen van het waterschap Noorderzijlvest en een sluis van Staatsbosbeheer. Deze werken maken onderdeel uit van het project Kolonie in Beeld, een project dat voorziet in de herinrichting van de Hoofdweg in Veenhuizen en een verbetering van de verkeersveiligheid op deze weg.

Klein Soestdijk

1859

nno

Onder verantwoordelijkheid van de Bestuurscommissie Veenhuizen wordt er gewerkt aan het Transitieplan Veenhuizen 2018. Het plan moet zorgen voor een vervolg op de gebiedsontwikkeling in Veenhuizen en moet tevens een antwoord geven op de toekomstige beheerssituatie van het Rijksbezit in Veenhuizen. Bij dit alles hoort de ambitie van de regio om Veenhuizen (samen met Frederiksoord) in 2018 een plek te geven op de Werelderfgoedlijst van de Unesco. Een ambitie die de steun heeft van de gebiedscommissie Noordwest-Drenthe, de provincie Drenthe en de gemeente Noordenveld.

4.1.6 Huis ter Hansouwe

Naast de investeringen in de monumenten van Veenhuizen is de stichting Het Drentse Landschap met Europees en provinciaal geld in staat gesteld om het Huis ter Hansouwe te kopen. Dit oudste steenhuis van Drenthe ligt bij Peize.

4.1.7 De Onlanden

In hoofdstuk 6 (paragraaf 6.3) gaan we nader in op dit omvangrijke synergieproject, waar waterberging, nieuwe natuur, landbouwstructuurversterking en recreatie in samenhang zijn ontwikkeld.

4.2 Drentsche Aa (Nationaal Landschap en Nationaal Park)

4.2.1 Gebiedsopgave

In de Landschapvisie voor dit gebied is het motto van het Nationaal Park “behoud door ontwikkeling” uitgewerkt. Het bestaande landschap is het uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen en de cultuurhistorie is daarbij inspiratiebron.

We hebben voor dit gebied de volgende operationele doelen geformuleerd:

- Nationaal Park én Nationaal Landschap Drentsche Aa: behoud, beheer en versterking van de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten
- De beek terugbrengen in oude staat, verbetering van de waterkwaliteit en aanpak verdroging
- Herstel kleinschalig beeklandschap en realiseren EHS
- Werken aan perspectief voor de landbouw

- Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa: toename van de recreatief-toeristische betekenis
- Wonen en leefbaarheid in de dorpen en gebruik maken van lokale kennis bij bewoners in het gebied: versterken van de identiteit van het Drentsche Aa-gebied

In het gebied van de Drentsche Aa werken gemeenten, waterschap, waterbedrijf, bewoners, bedrijfsleven, instellingen en de provincie nauw samen. Doelstellingen worden onder andere bereikt door een gecoördineerde inzet van menskracht en middelen vanuit het provinciaal Meerjarenprogramma 2007 - 2013. Een deel van het gebied, “de centrale driehoek”, is aangewezen als Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa (een nationaal park met verbrede doelstelling). Hiervoor is in 2002 een Overlegorgaan ingesteld. Op 8 maart 2007 hebben GS (de leden van) het Overlegorgaan ook als pMJP-gebiedscommissie geïnstalleerd, met als werkgebied het Nationaal Landschap Drentsche Aa. Dat betekent het hele stroomgebied van de Drentsche Aa (ruim 30.000 ha, inclusief het Groningse gedeelte).

Door het Overlegorgaan zijn het Beheer-, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa, de Landschapsvisie Drentsche Aa, de Integrale Kansenkaart en het Plan van Aanpak Levend bezoekersnetwerk vastgesteld. Met het vaststellen van het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa heeft het college van GS aangegeven, dat deze plannen het fundament vormen voor de uitvoering van projecten in het Drentsche Aa gebied en dat zij beleidsmatig passen binnen de gestelde kaders.

Als basisfilosofie geldt, Kwaliteit in ontwerp: een ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie.

In de aanloop naar de oprichting van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap is als één van de uitgangspunten een basisfilosofie ontwikkeld, die er op neer komt dat het behoud van het gebied gebaat is bij een verdere ontwikkeling in plaats van “alleen” het landschap te conserveren. Dit noemen wij de ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie. Het bestaande landschap is in deze filosofie het vertrekpunt voor het nieuwe landschap. Ontwikkelingen zijn toegestaan, ja zelfs gewenst, maar moeten in het verlengde liggen van de ontstaansgeschiedenis en de onderliggende structuren. De kenmerken van het landschap worden versterkt in plaats van afgevlakt door een vermenging met oneigenlijke elementen. Overheden zullen het belang van kwaliteit van het landelijk gebied nadrukkelijk moeten uitdragen. Zij moeten opkomen voor de doelen die ze zelf hebben gesteld. Kwaliteitsborging is gewenst door deskundig advies (ruimtelijke ontwerpprocessen), toetsing en monitoring.

Er zijn in het Drentsche Aa-gebied veel projecten in gang gezet, veel zijn er ook al afgerond. Het gaat hierbij zowel om grote als om kleine projecten, waarbij altijd gezamenlijk voor financiering is gezorgd. Enkele voorbeelden zijn:

- projecten Landschappelijk Bouwen
- aanpassing Pieterpad door Andersche Diep

- project “Beek op peil” in het Gasterse Diep
- Landschapsherstelplan Anloërdiep en Amerdiep
- Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa

Op drie van de bovengenoemde projecten gaan we hier iets dieper in.

4.2.2 Project “Beek op peil” in het Gasterse Diep

Op drie plaatsen in het beekdal zijn open dammen gemaakt en bomen en stobben in de beek aangebracht. Zo wordt op een natuurlijke wijze de beekbodem en daarmee de waterstand verhoogd en het beekmilieu verbeterd. Met “Beek op peil” wordt een betere ontwikkeling van natte beekdal-vegetatie en leefmilieu voor beekdieren nagestreefd. Het plaatsen van hout speelt daarbij een belangrijke rol. Dit vormt een belangrijk leefmilieu voor veel dieren in de beek. Gedurende vijf jaar wordt gemeten in hoeverre het project is gelukt. Het opdoen van ervaring met beekpeilverhoging met behulp van natuurlijke materialen is een belangrijk doel van dit proefproject. De uitvoering van dit project gebeurt door de Dienst Landelijk Gebied, in samenwerking met het waterschap en Staatsbosbeheer.

4.2.3 Landschapsherstelplan Anloërdiep en Amerdiep

In het rapport “Landschapsherstelplan Amer- en Anloërdiepje” van Staatsbosbeheer in samenwerking met de Agrarische Natuurvereniging Meander zijn herstelmaatregelen opgenomen voor de komende 25 jaar. Hieruit is voor het Amerdiep een eerste selectie van maatregelen gemaakt, de uitvoering doet de landschapsploeg van de Meander. Hiermee geeft Staatsbosbeheer deze ploeg de kans ervaring op te doen met het onderhoud, zodat ze in de toekomst breed inzetbaar zijn en de leden zich kunnen bekwamen in het beheer van het cultuurlandschap. De landschapsploeg van 8 agrariërs heeft een opleidingstraject bij AOC-Terra en Landschapsbeheer Drenthe gevolgd. De uit te voeren werkzaamheden omvatten het uitdunnen van singels, verwijderen van opslag, verplaatsen van rasters, herstellen en uitdunnen van houtwallen en plagwerkzaamheden.

4.2.4 Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa

In het kader van de realisatie van het Plan van Aanpak van het Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa zijn ondermeer drie toegangspoorten en meerdere knooppunten gerealiseerd. Ondernemers en inwoners van het gebied zijn hierbij actief betrokken. Het achterliggende idee is dat de dorpen samen het netwerk vormen. Ondernemers hebben een grote rol bij de invulling. Er is door IVN Natuur- en milieueducatie extra menskracht ingezet voor voorlichting- en educatieprogramma’s.

Het vaste deel van het netwerk bestaat uit een aantal informatiepunten. In totaal gaat het inmiddels om 50 bedrijven zoals: campings, hotels, cafés en restaurants, winkels, landbouwbedrijven, logies, groepsaccommodaties en TIP’s (voormalige VVV’s). Elk punt kan zijn specialisme inbrengen; samen geven de informatiepunten het totale palet.

Daarnaast heeft het netwerk een ‘flexibel’ deel, bestaande uit activiteiten van en door mensen uit het gebied. Zo voorziet het jaarlijkse excursieprogramma in wandel- en fietsexcursies in bijna elk weekend, worden er bewonersdagen en –avonden georganiseerd, zijn er cursussen voor geïnteresseerden, is er een onderwijsprogramma voor middelbare scholen en een natuurspeurderstocht voor de groepen 7 en 8 van de basisscholen.

4.2.5 Conclusie

Concretisering van de gezamenlijk overeengekomen inrichtings- en beheerplannen en andere concrete projecten uit de Landschapsvisie zijn effectief gebleken. Hierbij is voortgebouwd op een reeds lange traditie van gebiedsgericht werken. Voor de toekomst van dit gebied is het wel van groot belang dat er structurele middelen voor het Nationaal landschap Drentsche Aa (en andere Nationale Landschappen) op de Rijksbegroting worden vrijgemaakt.

4.3. Hunze (Veranderingen in Noordoost-Drenthe)

4.3.1 De gebiedsopgave

De hermeandering van de Hunze en de daarmee gepaard gaande natuurontwikkeling stelt Noordoost-Drenthe voor de volgende opgave. Leid de geleidelijke verandering van een deel van dit gebied, van een overwegend veenkoloniaal landschap naar een water- en natuurrijk gebied met goede recreatieve mogelijkheden, in goede banen.

Het pMJP biedt voor de realisering van deze opgave het goede kader. Er zijn veel ambities en er zijn veel kansen voor ontwikkeling en uitvoering van projecten. De gebiedscommissie werkt samen met de gemeenten, waterschap Hunze en Aa's, stichting Het Drentse Landschap en de ondernemers van het gebied, om de programma's tot uitvoering te brengen. Door de instelling van vier deelgebiedcommissies, bestaande uit bewoners van de gebieden, heeft de Hunze een sterke betrokkenheid van de bewoners.

4.3.2 Grondverwerving en kavelruil

Door een actieve grondverwerving voor het realiseren van de EHS zijn veel gronden aangekocht. Die aankopen hebben vervolgens geleid tot veel kavelruilprojecten. Daarnaast zijn voor de landbouw in relatie met de natuurontwikkeling meerdere werkzaamheden uitgevoerd voor het verbeteren van de waterhuishouding.

Een belangrijk landbouwkundig project is het project “Nieuwe boeren in Nieuw Buinen”. In dit project worden vier boeren, die uit knelpuntsituaties komen, bij elkaar in een nieuw in te richten gebied geplaatst. Doordat ze verschillende bedrijfsactiviteiten hebben, wordt op een creatieve manier samengewerkt (met name op energiegebied). Dit is een omvangrijk project waarin de boeren zelf veel investeren.

4.3.3 Speerpunten

In het Hunzegebied loopt een aantal gezichtsbepalende projecten, waarin veel energie wordt gestopt door de gebiedpartners. Dit zijn:

- Het LOFAR project
- Project Torenveen
- Project Noordma, Oude Weer, Mandelanden (NOM)
- Project Tussenwater fase 1
- Project Bonnerklap
- Herstructurering dorp Exloo
- Sociaal-economische vitalisering

Op deze projecten gaan wij hieronder nader in. De eerste vier onder punt 4.3.3 genoemde projecten maken onderdeel uit van het realiseren van de EHS/Robuuste verbindingzone Hunze. In totaal betekent dit de realisatie van 700 hectare EHS. Al voor de ILG periode werd gewerkt aan de realisatie van dit speerpunt.

De eerste drie jaren van de ILG periode is vooral gewerkt aan het verwerven van de gronden en het obstakelvrij maken van de uitvoering van deze projecten.

4.3.4 Het LOFAR project

In dit project wordt op een bijzondere manier hoogwaardige technologie en natuurontwikkeling gekoppeld. In hoofdstuk 6 (paragraaf 6.1) gaan wij hier nader op in.

4.3.5 Torenveen

In juli 2010 wordt de uitvoering van het Torenveen gestart. In dit project krijgt 180 hectare landbouwgrond langs de Hunze een functie voor de natuur en waterberging. De Hunze gaat weer meanderen over een lengte van circa 4,5 km. Ook wordt aandacht besteed aan de recreatieve functie voor de omwonenden door de inrichting van wandelpaden (11,5 km), verbeteren fietspad (4,5 km), kanoroute (6 km), een vistrap en twee bruggen. Aanvankelijk zouden wij dit project met ILG-geld financieren, maar wij zijn er in geslaagd om voor dit project andere middelen beschikbaar te krijgen. Het ILG-geld konden wij daardoor weer voor andere projecten inzetten.

4.3.6 De overige speerpunten

De gronden voor de projecten Oude Weer (60 ha), Mandelanden (110 ha), Bonnerklap (150 ha) en Tusschenwater (180 ha) zijn vrijwel geheel verworven en er wordt gewerkt aan de inrichtingsplannen. De komende drie jaren worden deze projecten in uitvoering worden gebracht. Voor Tusschenwater is een milieueffectrapportage-procedure gestart.

4.3.7 Sociaal-economische vitalisering

De herstructurering van Exloo is in uitvoering. Het betreft hier een omvangrijke ingreep in een toeristisch dorp, waarbij de beide hoofdwegen worden aangepakt (herstraat met fietspaden). Tegelijkertijd wordt een gescheiden rioleringsstelsel aangelegd en de recreatief/toeristische situatie verbeterd. Dit laatste betekent dat de verkeersveiligheid voor fietsers en daarnaast de parkeerproblematiek in het centrum wordt verbeterd.

Met behulp van het door Provinciale Staten beschikbaar gestelde Impulsbudget zijn in De Hunze veel kleine projecten tot stand gekomen. Met € 300.000,- aan provinciale middelen zijn hier 23 projecten gerealiseerd met een totale investering van ca € 900.000,-. Een vermenigvuldigingsfactor van 3!

4.4 Zuidoost-Drenthe (Samenwerken aan een vitaal platteland)

4.4.1 Gebiedsopgave

De gebiedsopgave richt zich op het bevorderen en instandhouden van leefbare dorpen en een vitaal platteland met een gezonde sociaal-economische ontwikkeling. De status van LEADER-gebied maakt een breed sociaal-economisch programma mogelijk.

Er wordt in het gebied hard gewerkt aan een 15-tal projecten van verschillende aard en omvang. De meeste projecten spelen zich af in de hoek van de sociaal-economische vitalisering, omdat daar de meeste raakvlakken liggen met het beleid van de gemeentelijke en maatschappelijke partners. Verder vindt de realisatie plaats vanuit de landbouw (inrichting WILG), natuur (EHS, verdroging en milieukwaliteit), recreatie en toerisme, dorpsontwikkeling, landschap en water.

4.4.2 De STIPO-regeling (Stimuleringsproject voor Innovatie in Plattelandsondernemingen)

Deze regeling daagt kleinschalige ondernemers in het MKB en de agrarische sector uit om te komen met een goed onderbouwd ondernemingsplan. Met een goed plan kan gebruik gemaakt worden van adviesmogelijkheden die

vernieuwende ontwikkelingen binnen hun bedrijf mogelijk maken. Een ondernemer die een beroep op de regeling wil doen, kan alleen subsidie aanvragen indien hij een wezenlijk nieuw product op zijn bedrijf wil ontwikkelen. In dit project is het mogelijk om aan ondernemers in het Midden- en Klein Bedrijf subsidies te verstrekken in de kosten van innovatieve investeringen en van extern advies.

Deze regeling heeft inmiddels subsidie toegekend aan een aantal zeer interessante en zeker innovatieve projecten, die de moeite waard zijn. In het kader van Zuidoost-Drenthe noemen we:

- een waterbuffelfarm (van de melk wordt mozzarellakaas gemaakt);
- een bedrijf dat zich richt op het door middel van fotografie signaleren van warmtelekken bij gebouwen;
- een aantal interessante en nieuwe (zorg) recreatiebedrijven;
- een bedrijf dat zich richt op de men-sport;
- een onderneming die op een heel innovatieve manier reïntegratie van personeel plaats laat vinden;
- een agrariër die zeer diervriendelijke stallen ontwerpt en verkoopt aan collega's.

4.4.3 De Veencompagnie

In het project “De Veencompagnie” wordt ondermeer gewerkt aan haalbaarheidsonderzoeken voor de Veenacademie, het ontwikkelen van een grensstenenpad in combinatie met de Veenlinie, Veenpoort-Zuid, een smalspoorlijn, de Veenlandbus, archeologische projecten, WorldCanalconferentie, kanoroutes rondom Coevorden en een kweekcentrum voor reptielen.

4.4.4 Sociaal-economische vitalisering

Met de door Provinciale Staten beschikbaar gestelde extra Impulsgelden zijn in Zuidoost-Drenthe inmiddels 22 projecten uitgevoerd met een totale projectsom van € 962.250. De provincie heeft hiervan € 328.450 betaald en de gemeenten € 193.000. De resterende middelen zijn door deelnemende partners ingebracht. Ook hier dus een vermenigvuldigingsfactor van 3! Deze regeling heeft voor veel draagvlak voor de plattelandsontwikkeling gezorgd.

4.4.5 Vaarverbinding Erica-Ter Apel

Sinds juni 2010 kan er gevaren worden van Ter Apel naar het Veenpark in Bargercompascuum. Er wordt nu gewerkt aan een grotendeels nieuwe vaarverbinding tussen het Veenparkkanaal/Scholtenskanaal en de Bladderswijk naar Erica. Het gaat om een route door het Oosterbos. Aan de oostkant van het bos zal een nieuwe sluis worden gebouwd. Met de gereedkoming van dit project hebben wij ook voldaan aan onze opdracht om de knelpunten in de vaarroutes op te heffen.

4.4.6 **Bargerveen**

In hoofdstuk 6 (paragraaf 6.2) gaan we nader in op dit grote project om levend hoogveen weer tot ontwikkeling te laten komen en de natuurwaarden van dit gebied een impuls te geven. Daar besteden wij ook aandacht aan de herstelde veenbeek De Runde.

4.5. **Zuidwest-Drenthe (Nationale parken en beekdalen)**

4.5.1 **Gebiedsopgave**

De opgave voor dit gebied is om de unieke gebiedskwaliteiten te behouden en te versterken. Die kwaliteiten zijn: het kleinschalige afwisselende cultuurlandschap met zijn cultuurhistorische gaafheid, de natuurwaarden, de diversiteit en de afwisseling van de gebieden, de aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving met voldoende rust en ruimte gecombineerd met een goede ontsluiting.

Er is gekozen om de opgave te clusteren binnen een aantal speerpunten. Een deel van deze speerpunten is geografisch bepaald, het andere deel betreft thematische speerpunten. Op een aantal speerpunten gaan wij hier nader in.

4.5.2 **Het Reestdal**

In het prachtige beekdal van de Reest ligt een provinciegrensoverschrijdende opgave om de EHS te realiseren en een wateropgave om de veiligheid van Meppel te waarborgen. Het waterschap Reest en Wieden trekt sinds een jaar de Stuurgroep Reestdal en heeft daarbij alle belanghebbenden aan tafel. Punt van aandacht is en blijft het verschil in prioriteit dat er ligt tussen de Drentse en de Overijsselse inzet voor dit gebied. Aan de Overijsselse kant is onlangs besloten het Reestdal te laten afvallen in het kader van hun prioritering voor de EHS realisatie. Dat heeft gevolgen voor het project. Het is cruciaal om de gronden aan beide zijden te verwerven om uiteindelijk de maatregelen te kunnen uitvoeren die nodig zijn om de doelstellingen te halen.

4.5.3 **Het beekdal van het Oude Diep**

Dit gebied is verdeeld in 10 deelgebieden. Elk van deze gebieden heeft zijn eigen aanpak en obstakels. Een aantal deelgebieden is de afgelopen jaren voor wat betreft de natuurontwikkeling afgerond. De uitvoering van andere deelgebieden heeft een nieuwe impuls gekregen door de gelden uit het TenneT-compensatiefonds. Met de gelden

uit dit fonds kunnen de negatieve gevolgen van de opwaardering van de hoogspanningsleiding Hoogeveen-Zwolle gecompenseerd worden.

4.5.4 Nationaal Park Drents-Friese Wold

De entrees hebben belangrijke opknapbeurten ondergaan (verkeerskundig, qua bewegwijzering en informatievoorziening). De exposities in de bezoekers- en de informatiecentra zijn geactualiseerd.

De Huenderweg, die door het park loopt, wordt in de tweede helft van 2010 “overgraasbaar” gemaakt.

Er is overeenstemming met de boeren in het Friese gedeelte van het park inzake de verwerving. Plannen voor de noodzakelijke verhoging van het waterpeil zijn in ontwikkeling. Er bevindt zich nu nog één Drents landbouwbedrijf binnen het EHS-gebied. Vijftig hectare landbouwgrond ligt buiten het EHS-gebied. De vrijwillige planMER procedure is in de eerste helft van 2010 opgestart.

4.5.5 Frederiksoord

De stuurgroep Frederiksoord, waar de provincie, de gemeente Westerveld en de Maatschappij van Weldadigheid in zijn vertegenwoordigd, heeft het uitvoeringsprogramma vastgesteld. Het gaat om het zichtbaar maken van de cultuurhistorie en het voor de lange termijn zeker stellen van de exploitatie van de maatschappij van Weldadigheid. Samen met Veenhuizen worden pogingen ondernomen om dit gebied op de werelderfgoedlijst geplaatst te krijgen.

4.5.6 Uitvoering convenant Meppelerdiep

In dit convenant zijn afspraken vastgelegd over de opvang van water in perioden met extreme neerslag in Zuidwest-Drenthe. Onderdelen van het convenant worden vastgelegd in uitvoeringsprogramma's. Via een koppeling met het programma Klimaat en Energie kan een aantal gestuurde waterbergingsgebieden worden gerealiseerd.

4.5.7 Cultureel erfgoed en landschap

Dit speerpunt heeft in Zuidwest Drenthe een fors aantal grote projecten opgeleverd. Naast het pMJP is financiering gevonden via het TenneT-compensatiefonds en het provinciale verrommelingsbudget. In de Broekstreek, het Oranjekanaal-west en bij Dwingeloo en stadsrand Meppel zijn landschapsprogramma's in uitvoering. In het Reestgebied worden boerenerven opgeknapt. Bij de Havickshorst wordt een nieuwe toegangspoort naar de Reest gerealiseerd.

4.5.8 Sociaal-economische vitalisering

Via de STIPO-regeling is een aantal kleine ondernemingen ondersteund. Via de SEV-regeling is een fors aantal kleinschalige projecten vanuit de gemeenschap gehonoreerd. In Nijeveen wordt de revitalisering van de openbare ruimte in het dorpscentrum opgepakt.

4.5.9 **Holtingerveld**

Voor het Holtingerveld (Havelte-Oost en omgeving) is een integraal plan gemaakt. Cultuurhistorie, recreatie, natuur, aardkundige waarden en waterbeheer worden in samenhang opgepakt. Voor dit gebied is het volgende beeldmerk gevonden: *Een landschap gekneed door ijs en oorlog*. Alle ontwikkelingen zullen dat leidende principe uitstralen.

Dit jaar wordt een begin gemaakt met de uitvoering van een tweetal projecten, die voortkomen uit het uitvoeringsprogramma. Op de Havelterberg zal een nieuwe toegangspoort verschijnen. Daarnaast wordt er op deze plek een nieuwe schaapskooi annex educatieve ruimte gebouwd. In de komende jaren wordt geïnvesteerd in zonering van de recreatie, nieuwe natuur zal worden ontwikkeld en er komt een rondgaande fietsroute.

4.5.10 **Dwingelderveld**

In hoofdstuk 6 (paragraaf 6.4) gaan wij nader in op de ingrijpende ontwikkelingen in dit Nationale Park.

5 Organisatie

5.1 De commissie Van Dijk

De provincie Drenthe heeft de commissie van Dijk ingesteld met het verzoek onderzoek te doen naar de “externe” kant van het Provinciaal Meerjarenprogramma en op dat gebied met conclusies en aanbevelingen te komen. Deze onafhankelijke commissie bestaat uit voorzitter Jaap van Dijk, voormalig gedeputeerde van de provincie Groningen, Henk Menninga, voormalig directeur bij de provincie Groningen en Willem Urlings, thans waarnemend burgemeester te Dalfts en daarvoor burgemeester van Hoogeveen. De commissie wordt ondersteund door bureau Lysias uit Amersfoort.

De centrale vraag van dit onderzoek is:

“Is de provincie Drenthe met partners in staat om tot een tijdige en effectieve realisatie te komen van de pMJP-doelen?”

Deze centrale vraag kent een aantal deelaspecten, te weten:

- ‘gebiedsgericht werken’: een koppeling van rijksdoelen, provinciale doelen en de doelen van partners in de programmering en/of uitvoering met het oog op synergie en draagvlak. In het onderzoek wordt speciaal aandacht geschonken aan de wijze van koppeling en wordt nagegaan, of en welke synergievoordelen daaruit voortkomen.
- ‘integraal werken’: een vertaling van rijks- en provinciale doelen vanuit de verschillende sectorale invalshoeken via integratie en operationalisering naar de gebieden, gericht op efficiëntie. Daarbij wordt speciaal gelet op de integratie van de waterdoelen en de provinciale doelen.
- ‘organisatie van de samenwerking’: de gekozen samenwerkingsvormen (eventueel per gebied) met de partners, gericht op effectiviteit.
 - Gebiedscommissies
 - Samenhang in gebiedsstructuur
 - Aantal gebieden

- Rol van gebiedscoördinatoren in de gebieden
- Rol van de GS-leden in de gebieden
- De rolopvatting van de gebiedscommissies
- De rol die door GS aan de gebiedscommissies wordt toegekend
- Mogelijkheid om langjarige afspraken met externe partijen te maken
- Realisatiekracht van de gebiedspartners en gebiedscommissies (capaciteit, kwaliteit, urgentie)
- Rol bestuurscommissies.
- Relatie bestuurscommissies en gebiedscommissies.

Dit onderzoek heeft vooral tot doel te leren van het verleden en verbeteringen aan te brengen voor de toekomst.

De commissie is met haar werkzaamheden gestart; een onderzoeksstrategie en een normenkader zijn vastgesteld. In de maand mei 2010 zijn, door middel van rondetafelgesprekken, interviews gehouden met vertegenwoordigers van gemeenten, waterschappen, leden van de gebiedscommissies, leden van de bestuurscommissies, afgevaardigden van landbouworganisaties en natuur- en milieuorganisaties, medewerkers van de provincie Drenthe, medewerkers van DLG en andere “kritische meedenkers”. De commissie komt 2 juli 2010 met haar rapportage. Deze rapportage gaat de volgende onderdelen bevatten:

1. Feiten:

Wat zijn de gemaakte afspraken over de samenwerking tussen de provincie Drenthe en haar partners?

Wat zijn de ILG-opgaven waar Drenthe voor staat?

2. Beoordeling:

Hoe worden deze afspraken in de praktijk ingevuld en uitgewerkt?

Wat zijn de ervaringen? Waar liggen kansen en knelpunten?

3. Analyse en conclusies:

Welke conclusies trekt de Visitatiecommissie uit de verbinding tussen de gemaakte afspraken en de uitwerking in de praktijk? Leidt de samenwerking tot een tijdige en effectieve realisatie van de pMJP-doelen?

4. Aanbevelingen:

Tot welke aanbevelingen komt de Visitatiecommissie om de samenwerking tussen de provincie en de partners in de toekomst nog beter/effectiever te laten verlopen?

Wij zullen op basis van de rapportage van deze commissie nagaan of er verbeteringen in onze wijze van werken aangebracht moeten worden.

5.2 Gebieds- en bestuurscommissies

In alle vijf (in hoofdstuk 4 genoemde) gebieden is een gebiedscommissie actief, die een belangrijke stem heeft in de projecten in het betreffende gebied. Voor de grote projecten zijn bestuurscommissies ingesteld op grond van de WILG.

5.3 Twee adviescommissies van Gedeputeerde Staten (GS)

De volgende twee commissies adviseren het college van GS over de pMJP-projecten

5.3.1 De Commissie Landelijk Gebied (CLG)

Taak van de CLG is het voeren van overleg over en het gevraagd en ongevraagd adviseren van GS over de uitwerking en uitvoering van het beleid op het terrein van de inrichting van het landelijk gebied (bos, landbouw, landschap, natuur, recreatie, landinrichting).

In relatie tot het pMJP adviseert deze commissie het college van GS over de jaarprogramma's en over de MTR.

De CLG bestaat uit:

voorzitter, Rein Munnikma (gedeputeerde)

3 leden namens de landbouw

3 leden namens de erkende terreinbeherende organisaties en de milieufederatie

1 lid namens de gemeenten

1 lid namens de waterschappen

1 lid namens de recreatiesector

1 lid namens het Drents particulier grondbezit

1 lid van LNV

1 lid van DLG

2 adviseurs van de provincie

1 secretaris

5.3.2 **De Projectbeoordelingscommissie (PBC)**

Dit is een ambtelijke adviesgroep die adviseert over subsidieaanvragen en het afgeven van beschikkingen.

De PBC bestaat uit provinciale medewerkers uit verschillende afdelingen met een integrale, ruime, onafhankelijke kijk op het landelijk gebied. De commissie wordt bijgestaan door DLG (adviserende rol).

Op basis van de subsidietechnische toets van DLG en de beleidsmatige toets van de Gebiedscommissie stelt de PBC een advies op. De PBC controleert of de financiering in voldoende mate is afgestemd met betrokken partijen en of de bijgevoegde conceptbeschikking overeenstemt met de aanvraag.

6 Vier grote projecten in Drenthe

In dit hoofdstuk gaan wij nader in op vier grote en zeer aansprekende projecten, die mede door het pMJP tot ontwikkeling zijn gekomen. Het gaat om één project in Oost-Drenthe: LOFAR, één in Zuidoost-Drenthe: Bargerveen; één in Noord-Drenthe: De Onlanden en één in Zuidwest-Drenthe: Dwingelderveld.

6.1 Het LOFAR-project

Een wel heel bijzonder combinatieproject in Drenthe is het LOFAR-project. Dit is een project van internationale allure, waarin door middel van antennestations in vijf verschillende Europese landen gegevens verzameld worden, die door sterrenkundigen uit de hele wereld gebruikt zullen worden.

Op 12 juni 2010 heeft koningin Beatrix het Nederlands antennestation in de gemeente Borger-Odoorn officieel geopend. Naast de bijzondere techniek speelt ook de natuur een belangrijke rol.

Het gaat om een uniek internationaal project van initiatiefnemer Astron uit Dwingeloo. Het LOFAR-project brengt vier onderzoeksgebieden samen: ICT, astrofysica, geofysica en landbouwonderzoek. LOFAR zorgt ook voor een belangrijke economische ontwikkelingsimpuls voor het Noorden. Enerzijds biedt het directe werkgelegenheid, anderzijds vergroot het de aantrekkingskracht op nationale en internationale ICT-bedrijven. De resultaten van het ICT-onderzoek zijn breed inzetbaar. De gebruikte sensortechnologie is één van de economische speerpunten van Noord-Nederland en daarin met name van Drenthe.

Voor de antennestations zijn plaatsen gezocht waar LOFAR de beste kwaliteit beelden van de hemel kan maken. Deze stations moeten redelijk geïsoleerd liggen, niet dicht bij de gebouwde omgeving, niet in de buurt van drukke verkeerswegen en hoogspanningsleidingen en op enige afstand van bos. Het centrale LOFAR-gebied ligt in de gemeente Borger-Odoorn, ten oosten van de Hondsrug in het overgangsgebied naar de Veenkoloniën.

In Borger-Odoorn zijn de antennevelden voor de bouw van de grootste radiotelescoop ter wereld ingepast in een nieuw natuurgebied ter grootte van 400 ha. Dit natuurgebied is opgenomen in de EHS van de Hunze. Antennes en sensoren zijn in dit gebied verspreid over 18 velden van ieder 2 hectare. Het grootste deel van het gebied wordt dus niet voor LOFAR sensoren gebruikt. Het gebied wordt doorsneden door het Achterste Diep, nu nog een gekanaliseerde bovenloop van de Hunze. In het westen grenst dit gebied aan het natuurontwikkelingsgebied Uilenbroeken.

Astron en Het Drentse Landschap hebben een integraal beheers- en inrichtingsplan voor dit gebied gemaakt, waar zowel LOFAR als de natuurontwikkeling goed tot hun recht kunnen komen. Het Achterste Diep gaat weer meanderen (“slingeren”). In de samenwerking tussen de genoemde partners, de provincie Drenthe, het waterschap Hunze en Aa’s en de gemeente Borger-Odoorn wordt een, voor toeristen op gepaste wijze toegankelijk, natuurgebied ontwikkeld. De sensorvelden worden hierin, op kunstmatig opgehoogde terpen, geplaatst.

Via het pMJP hebben wij tot nu toe een bedrag van circa 7 miljoen bijgedragen aan het element natuurontwikkeling in dit project. Circa € 5,5 miljoen voor functieverandering en € 1,5 miljoen voor inrichting.

6.2 Bargerveen

Het Bargerveen is een restant van het Bourtangerveen, dat ooit grote delen van Zuidoost-Groningen, Oost-Drenthe en aangrenzende delen van Duitsland omvatte. Het Bourtangerveen is in de loop van de 19de en 20ste eeuw nagenoeg verdwenen door turfwinning en omvorming van moeras tot landbouwgebied. Het Bargerveen lag in het uiterste oosten van het Nederlandse deel van het Bourtangerveen, en werd lange tijd met rust gelaten omdat het slecht bereikbaar was. Begin 1900 werd toch gestart met de turfwinning in dit gebied, en rond de jaren vijftig was het grootste deel van het turf afgegraven. In die tijd kwam er ook meer belangstelling voor de (natuur)waarden in het Bargerveen. In 1968 kocht de rijksoverheid de eerste 66 hectare van het resterende hoogveengebied.

De huidige omvang van het Bargerveen (begrensd als Natura-2000-gebied) is 2154 ha. Het gebied wordt beschermd en er wordt hoogveen ontwikkeld. Het is ‘aangewezen’ als Natura-2000 gebied met een “sense of urgency” en het staat op de TOP-lijst verdroogde gebieden. De “sense of urgency” houdt in dat er een noodzaak is om het probleem van de verdroging snel op te lossen, anders ontstaan er onomkeerbare problemen in het systeem.

Het Bargerveen is al jaren geleden aangewezen als internationaal wetland en vogelrichtlijngebied. De aanwijzing als Natura-2000 gebied bevestigde de noodzaak om dit gebied ook op ‘Europees niveau’ te beschermen. Het Bargerveen maakt ook onderdeel uit van het “Internationaler Naturpark Moor”, opgenomen op initiatief van de overheden in Kreis Emsland, waar Naturparken een beschermde status genieten en waar extra investeringen mogelijk zijn om natuurbeleving, -ontwikkeling en -recreatie te bevorderen.

Om in een hoogveengebied weer levend hoogveen tot ontwikkeling te laten komen, is het noodzakelijk dat de groei van hoogveenvormende veenmossen weer op gang wordt gebracht. Voor de groei van deze veenmossen moet voldoende water, maar ook voldoende methaan en CO₂ (in het water) beschikbaar zijn. Deze gassen zijn nodig om de vorming van drijftillen (eilandjes) van veenmossen te bevorderen. De grondwaterstand moet hiervoor tot in de veenbasis reiken.

In de afgelopen decennia zijn er al allerlei maatregelen getroffen om de waterhuishouding binnen het Bargerveen te verbeteren. Daarbij werd steeds rekening gehouden met het weer op gang brengen van de hoogveenvorming. Door het dempen van de Noordersloot is het grondwaterniveau op een aantal plaatsen in het Bargerveen met enkele meters omhoog gegaan.

In juni 2006 vond de oplevering plaats van een tweetal waterbekkens aan de noordkant van het Bargerveen. Het aangelegde hoogwaterbekken is bedoeld om tegendruk te geven aan het waterlichaam van het Bargerveen (zodat het water zo lang mogelijk in het Bargerveen wordt vastgehouden). Het aangelegde laagwaterbekken is bedoeld als waterbergingsgebied en voeding van De Runde. Dit laagwaterbekken biedt inmiddels veel (water)vogels en vogelaars een goede plek. Het bekken is het startpunt van de herstelde veenbeek “De Runde” die van hieruit doorloopt tot aan de Ruiten Aa en vervolgens naar de Dollard.

Langs de Runde en de Ruiten Aa wordt een ecologische verbindingszone aangelegd, die het Bargerveen, de natuurgebieden in het Groningse Westerwolde en de Dollard met elkaar verbindt. Niet alleen dier- en plantensoorten worden hiermee gediend; ook de recreërende mens, de bewoners en de landbouw hebben baat bij de herstelde veenrivier.

De afgelopen decennia zijn in het Bargerveen vele waterhuishoudkundige maatregelen uitgevoerd. Zo wordt in de herinrichting Emmen-Zuid de gehele Noord en Noordwest zijde voorzien van een bufferzone. Hier is in 2009 een start gemaakt met de inrichting, die nog doorloopt tot 2013/2014.

Aan de zuidzijde is een bufferzone begrensd, liggend in het WILG project Schoonebeek, deelgebied Nieuw Schoonebeek. De realisering van deze 220 hectare grote bufferzone is, wat het vrijmaken van de gronden betreft, ondergebracht bij de Bestuurscommissie Schoonebeek.

De bufferzone is begrensd in het natuurbeheerplan als nieuwe natuur; omvorming van landbouwgrond naar natuur. Het uitgangspunt voor de realisatie van deze natuur is dat dit plaatsvindt in particulier natuurbeheer. De federatie Drents Particulier Grondbezit (DPG) heeft van de provincie opdracht gekregen particulieren in het gebied te vinden, die serieuze belangstelling hebben voor particulier natuurbeheer en daarmee invulling geven aan realisatie van de doelen.

Voor de realisatie van de plannen is, naast de reguliere ILG budgetten, extra rijksgeld beschikbaar gesteld om te komen tot een extensivering van de melkveehouderij in de randgebieden van het Bargerveen.

De totale kosten voor het project Bargerveen worden geraamd op een bedrag van ruim 20 miljoen euro. Dit geld komt uit verschillende bronnen: uit Brussel en Den Haag, maar het gaat ook om geld van de provincie, van het waterschap Velt en Vecht, de gemeente Emmen en Staatsbosbeheer. De uitvoering van de buffering van het Bargerveen moet eind 2015 afgerond zijn. Dan is een veerkrachtig, natuurlijk watersysteem in een voor mens, dier en plant bijzonder aantrekkelijk leefklimaat gerealiseerd.

6.3 De Onlanden

Met deze historisch verantwoorde naam duiden we in Noord-Drenthe het gebied aan waar een groot waterbergingsgebied wordt gerealiseerd in combinatie met de nieuwe natuurgebieden van de Eelder- en Peizermeden en het Leekstermeergebied. Voordat de naam De Onlanden zijn intrede deed, stond dit project bekend onder de naam VIEP, hetgeen staat voor Versnelde Inrichting Eelder- en Peizermeden.

In een recordtijd van drie jaar is een plan gemaakt voor een gebied van 5700 hectare waarin landbouw, natuur, veiligheid en recreatie hand in hand gaan. De landbouw krijgt een betere kans door levenskrachtige bedrijven op beter gesitueerde plekken. De natuur krijgt een optimale mogelijkheid om zich te ontwikkelen. Het gebied staat niet permanent onder water; biotopen krijgen de kans zich te ontwikkelen. Het nieuw ontwikkelde natuurgebied wordt rechtstreeks gekoppeld aan het Leekstermeer. Het wordt daardoor een robuust systeem, waarbij de grondwaterstand meebeweegt met het peil van het meer. Alleen bij extreem veel regenval zal een waterstand optreden waarbij het volledige natuurgebied onder water komt te staan. In dat geval kan er ruim 7 miljoen kubieke meter worden geborgen. In het hele gebied kan, onder normale omstandigheden, heerlijk gerecreëerd worden.

Het Waterschap Noorderzijlvest en de provincie Drenthe hebben als gezamenlijke opdrachtgever 38 miljoen euro geïnvesteerd om dit plan te kunnen uitvoeren. Van deze 38 miljoen was 10 miljoen ILG-geld. Een multiplier van bijna 4! Met deze investering is dit één van de grootste pMJP-projecten in Drenthe. Waterschap en provincie hebben ieder € 13,5 miljoen in dit plan gestoken. Een bedrag van € 11 miljoen komt van andere deelnemende partners.

Dit resultaat hebben wij met elkaar bereikt door vanaf het begin alle partijen bij dit project te betrekken: boeren, inwoners, het Waterschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, LTO-Noord, de Dienst Landelijk Gebied, het Kadaster en de gemeenten Noordenveld en Tynaarlo. Uitgangspunt was: laten wij kijken naar wat ons bindt en niet naar wat ons scheidt.

Door deze gezamenlijke inspanning is een voor Nederland unieke combinatie van waterberging en natuur ontstaan. Inwoners van de stad Groningen en van de dorpen in de omgeving van het gebied hoeven niet meer bang te zijn voor een overstroming zoals die in oktober 1998 plaatsvond. De Onlanden wordt een prachtig gebied waar goed gewandeld, gevaren en geschaatst kan worden. Geen grote waterplas, maar een overstromingsgebied waar openheid, afgewisseld met bosjes, hooilanden en moeras de overhand krijgen. Er wordt een robuuste verbindingzone van 44 hectare gerealiseerd, onder meer tussen het Leekstermeer en het Zuidlaardermeer. In een gebied van 2000 hectare wordt de verdroging bestreden. Er ontstaat 12 kilometer routenetwerk voor fiets-, wandel-, ruiter- en kanoroutes. Ook de gemeenten Groningen,

Tynaarlo, Noordenveld en de Regio Groningen-Assen hebben aan deze routes meebetaald, gelet op de goede recreatiemogelijkheden in dit gebied voor hun inwoners.

Wij overleggen nog over de wijze waarop we de cultuurhistorische veenterpen uit de 12e tot de 14e eeuw (deels met de status van rijksmonument) kunnen behouden.

Het plan is nu in uitvoering. De herinrichting van dit gebied heeft ingrijpende gevolgen voor de landbouw. Aan de zuidzijde van het natuurgebied wordt een aantrekkelijk en goed ingericht landbouwgebied ontwikkeld. Grotere huiskavels met een goede ontwatering, die dichterbij de boerderijen liggen. In 2012 moet dit project klaar zijn. Alle signalen duiden er op dat wij dit gaan halen.

6.4 Dwingelderveld

Het Nationaal Park Dwingelderveld bestaat grotendeels uit bossen en heide, afgewisseld met vennen en veentjes. Het is het grootste aaneengesloten natte heidegebied van het Europese vasteland. De natte delen herbergen de meest waardevolle en zeldzame levensgemeenschappen en planten- en diersoorten. De belangrijkste doelen voor het Dwingelderveld zijn uitbreiding en kwaliteitsverbetering van de droge en de natte heide en van verschillende typen vennen en veentjes. Het inrichtingsplan Dwingelderveld beslaat een gebied van ongeveer 5585 hectare en ligt in de gemeenten Westerveld, Midden-Drenthe en De Wolden. Daarvan neemt het Nationaal Park bijna 4000 hectare in beslag.

De belangrijkste voorwaarde om de natuurdoelen van dit gebied te bereiken is herstel van de natuurlijke waterhuishouding. Een heel belangrijke stap hiertoe is gezet: het Noordenveld - het hart van dit Nationaal Park - is recent aan de landbouw onttrokken en overgedragen aan Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Naast herstel van het watersysteem biedt dit de gelegenheid om ook maatregelen te treffen om doelen te bereiken op het terrein van natuur, recreatie, waterbeheer en landschap. De oppervlakte en de kwaliteit van zowel de natte als de droge heide kan nu worden verbeterd. De heide van het Dwingelderveld is één van de zeer weinige heidevelden in Drenthe, die door hun omvang nog enigszins herinneren aan de uitgestrekte open heidevlaktes van vroeger. Met naar schatting anderhalf miljoen bezoekers per jaar is het Dwingelderveld één van de grootste toeristische trekpleisters in de regio.

Voor een bedrag van ruim € 14,5 miljoen (geld van het Rijk, van Europa, van de provincie en van derden) gaat het inrichtingsplan voor het Dwingelderveld definitief uitgevoerd worden. Met dit geld krijgt de voormalige landbouwenclave Noordenveld weer een natuurlijke bestemming. Door het laten verdwijnen van een groot deel van de laanbeplanting, de spontaan opgekomen struiken en enkele stroken bos gaat het Noordenveld landschapelijk en visueel één geheel vormen met de bestaande heide.

De waterhuishouding wordt op een duurzame manier ingericht, waarbij extra water wordt vastgehouden in perioden met veel neerslag. Slenken worden hersteld en diepe landbouwsloten worden gedicht. Dit komt de natuurlijke, duurzame waterhuishouding ten goede. Bij extreme neerslag kan dan meer dan 1 miljoen kubieke meter langer worden vastgehouden. Hiermee helpt het Dwingelderveld om wateroverlast bij Meppel te voorkomen. Door deze maatregelen zal de vochtige heide zich herstellen en zal zich weer hoogveen ontwikkelen.

Met de integrale aanpak van deze inrichting worden verschillende doelen tegelijk bereikt. Er wordt 200 hectare EHS gerealiseerd en er wordt ruim 2000 hectare verdroging aangepakt. Er ontstaat een robuust natuurgebied met verbindingen naar andere natuurgebieden. De grond, die vrijkomt bij de inrichting van het Noordenveld als natuurterrein, wordt gebruikt voor de aanleg van een aarden wal langs de A28. Het Dwingelderveld is aangewezen als stiltegebied in Drenthe. Deze wal zorgt voor het afnemen van de geluidsbelasting op het Dwingelderveld. Dit is gunstig voor zowel de zwarte specht als de boomleeuwerik.

De omvorming van de weg Lhee-Kraloo vermindert het gemotoriseerde verkeer aanzienlijk en dat zal de natuurbeleving versterken. Dit komt bovendien de ontsnippering van de natuurgebieden ten goede en zal het leefgebied voor een aantal diersoorten in het Dwingelderveld vergroten. Door de aanleg van extra wandel- en fietspaden wordt het gebied beter ontsloten voor de recreatie. Extra parkeervoorzieningen helpen ook mee de infrastructuur voor natuurgerichte recreatie te verbeteren.

Samen met de aangrenzende beekdalen, essen en esdorpen geeft het Dwingelderveld nog een goed beeld van het eeuwenoude Drentse esdorpenlandschap. De grafheuvels en eeuwenoude karrensporen die in het Dwingelderveld zijn te zien, zullen zoveel mogelijk behouden en versterkt worden.

Medio 2010 wordt begonnen met de uitvoering van het bovengeschetste inrichtingsplan. De onderdelen van het project die liggen binnen het Dwingelderveld worden in principe in 2015 afgerond.

Aansluitend aan het inrichtingsplan zal een nieuw aan te leggen ecoduct gaan zorgen voor de verbinding van de natuur van het Dwingelderveld met die van het Terhorsterzand. Daardoor ontstaat een gezondere populatie planten en dieren.

7 Een blik vooruit

Algemeen

Landelijk heeft het ministerie van LNV, samen met het IPO, alle financiële knelpunten op een rijtje gezet. Hieruit blijkt, dat het ILG vanuit het Rijk richting de provincies een fors tekort laat zien. Dat geldt ook voor Drenthe. Bij Drenthe komt dit vooral omdat ook hier, evenals in de rest van Nederland, de grondprijzen ongeveer zijn verdubbeld. In strijd met de gemaakte afspraken heeft het Rijk de gestegen grondprijzen niet gecompenseerd. Overigens behoren de grondprijzen in Drenthe nog steeds tot de laagste in Nederland. Wanneer het Rijk de afgesproken rijksbudgetten ter beschikking zou stellen, zou Drenthe zonder meer in staat zijn alle afgesproken prestaties te realiseren.

Gelet op de financiële positie van het Rijk gaan we er echter vanuit, dat het Rijk de gebleken tekorten (voorlopig) niet gaat aanvullen.

De conclusie is dan ook, dat we met de huidige budgetten in Drenthe onmogelijk alle afgesproken prestaties kunnen realiseren. Ook hier is sprake van een aanzienlijk financieel tekort. Op korte termijn gaat ook in Drenthe een forse stagnatie in de uitvoering optreden.

Ontschotting

Op 15 maart 2010 heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen de provincie Drenthe en het ministerie van LNV, Regio Noord. Eén van de agendapunten betrof de “Mid Term Review en Drenthe”. Als onderdeel daarvan is besproken de problematiek van “Ontschotting, prestaties en budgetten”.

In de bestuursovereenkomst 2007-2013 zijn de prestatie-afspraken met de bijbehorende budgetten vastgelegd. Provincies mogen ontschotten, mits aan het eind van de rit alle overeengekomen prestaties maar zijn gerealiseerd. Oftewel, provincies mogen bijvoorbeeld eerst zwaar inzetten op grondverwerving en daarna op bijvoorbeeld inrichting en milieukwaliteit.

In de provincie Drenthe doet zich vooral een probleem voor ten aanzien van grondverwerving. Als prestatie-afpraak is vastgelegd de verwerving van 1638 hectare nieuwe EHS in de periode 2007-2013. Daarvoor zijn op basis van normbedragen financiële middelen beschikbaar gesteld. Een bedrag van 30,044 mln. is beschikbaar op basis van het normbedrag per hectare 20.790 euro.

Inmiddels is een oppervlakte van ruim 1000 hectare gerealiseerd (peildatum 1 januari 2010). Gerekend vanaf die peildatum zit een aantal honderden hectare voor de realisatie van de EHS in de pijplijn dat op korte termijn kan worden verworven. Het grondverwervingsbudget voor de periode 2007-2013 raakt echter uitgeput. Dit wordt

- zoals hiernaast al aangegeven - veroorzaakt, door het feit dat de minister van LNV de gestegen grondprijzen niet compenseert.

Grondverwerving is vaak cruciaal om de andere prestaties (inrichting en milieukwaliteit) te kunnen realiseren. Het grondaanbod is groot. Om die redenen kiest de provincie Drenthe er voor, in afwachting van de besluitvorming over de Mid Term Review, door te gaan met de grondverwerving binnen de gemaakte prestatieafspraken van 1638 hectare. Dat betekent, dat budgetten voor bijvoorbeeld milieukwaliteit nu ingezet gaan worden voor grondverwerving. Dit kan er mogelijkwijs toe leiden, dat aan het eind van de rit in 2013 niet alle afgesproken prestaties zijn gerealiseerd, terwijl wel de budgetten zijn uitgeput.

In bovengenoemd bestuurlijk overleg van 15 maart 2010 heeft het ministerie van LNV, Regio Noord, met deze lijn ingestemd.

Prioritering

De “vrije” ruimte voor de periode tot en met 2013 is zowel voor het ILG-deel als voor het niet-ILG-deel zeer beperkt. Dit betekent, dat voor de toekomst scherp moet worden geprioriteerd. Voorstellen op dat gebied worden thans ontwikkeld, ten behoeve van besluitvorming door het college van GS.

